

statistische studiën

nummer 89

1990

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

KONINKRIJK BELGIE

D / 1990 / 0496 / 2

KONINKRIJK BELGIE
MINISTERIE VAN
ECONOMISCHE ZAKEN

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

STATISTISCHE STUDIËN

NUMMER 89

1990

VERKRIJGBAAR BIJ HET NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

Leuvenseweg, 44 - 1000 Brussel
Rubenslei, 2 - 2000 Antwerpen
Coupure rechts, 620 - 9000 Gent

Prijs voor dit nummer : België : 175 F
Buitenland : 275 BF

Postrekeningnr. 000-2005886-23 van het N.I.S., Leuvenseweg, 44, 1000 Brussel

Het reproduceren van de inhoud van deze publikatie is niet toegestaan, noch geheel, noch gedeeltelijk, noch in de oorspronkelijke, noch in bewerkte vorm, tenzij met schriftelijke machtiging vanwege het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Het gebruiken van de inhoud van deze publikatie als toelichting of bewijsvoering in een artikel, een boekbespreking of een boek is toegestaan, mits de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
DE BELGISCHE STADSGEWESTEN 1981	
1. Inleiding	5
Definities	6
2. Afbakeningsmethode	7
2.1. Algemene methode	7
2.2. Afbakeningscriteria per stadsgewestzone	8
Schema	9
2.3. Het stedelijk leefcomplex	10
3. De agglomeraties 1981 en hun stadsgewesten - Concrete afbakeningsresultaten	10
3.1. De regionaal en grootstedelijke agglomeraties	10
3.2. De stadsgewesten	10
Lijst met gemeentelijke samenstelling	11
3.3. Concrete afbakeningsresultaten van de agglomeraties en banlieues van de 3 grootste steden	12
Kaart	13
4. De forenzenwoonzone	15
5. Het stedelijk leefcomplex	15
6. Enkele kerngetallen	16
6.1. De stadsgewesten	16
6.2. De stedelijke leefcomplexen	16
6.3. Stedelijke agglomeraties versus stadsgewesten	16
6.4. Evolutie 1970 - 1981	17
6.5. De tewerkstelling	17
7. Besluit	17
8. Tabellen	
Tabel 1A.- Stadsgewesten en hun samenstellende delen	
Bevolking en oppervlakte : absolute cijfers 1981	18
Tabel 1B.- Stadsgewesten en hun samenstellende delen	
Bevolking en oppervlakte : procentuele cijfers 1981	19
Tabel 2.- Aandeel van de samenstellende delen van het stadsgewest en het stedelijk leefcomplex	20
Tabel 3A.- Agglomeraties : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid.	21
Tabel 3B.- Stadsgewesten : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid.	22
Tabel 3C.- Banlieues en forenzenwoonzones : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid	23
Tabel 4.- Tewerkstelling in agglomeraties en stadsgewesten	24
Bibliografie	25

EXPORTGERICHTHEID VAN DE VERSCHILLENDE PROVINCIËS EN GEWESTEN - Jaar 1986

Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied

1. Inleiding	27
2. Synthese van de resultaten	28
Grafieken	31
Tabellen	
Tabel I.- Retrospectief overzicht - 1966, 1970, 1975, 1980 en van 1982 tot 1986	35
Tabel II.- Totale industriële leveringen en industriële leveringen aan het buitenland van de provincies, gewesten en van Vlaams en Waals Brabant - 1986	37
Tabel III.- Totale industriële leveringen en industriële leveringen aan het buitenland van de bedrijfstakken - 1986	45

DE BELGISCHE STADSGEWESTEN 1981.

S. LEEMANS, M. PATTYN, S. ROUSSEAU en H. VAN DER HAEGEN.

1. INLEIDING

In de Westerse samenleving is de klassieke lokale stad geëvolueerd tot een regionale stedelijkheid (Lambooy 1970, p. 270).

De stedelijke functies en relaties en bijgevolg de morfologie worden uitgespreid over een groter gebied; de stad wordt een sociaal-ruimtelijk en functioneel systeem werkzaam in een ruime omgeving. Uit de stad is een stadsgewest gegroeid (H. Van der Haegen en M. Pattyn, 1979).

Dit stadsmodel komt overeen met een economisch model van sterke groei, dat vooral de 60-iger jaren kenmerkte. Heeft deze groei zich ruimtelijk voortgezet in de jaren 70 of heeft men, door de economische recessie, eerder met een ruimtelijke verdichting -opvulling- te maken i.p.v. een expansie?

De stadsvlucht of suburbanisatie is de materiële, ruimtelijke vorm van de economische groei van de jaren 50 en 60. De economische crisis van de jaren 70 en 80 heeft logischerwijze deze stadsvlucht afgeremd, maar niet gestopt. De nieuwe stedelijkheid houdt immers geen massale terugkeer naar de stad in. Slechts een bepaalde sociale groep mensen: studenten, jonge koppels zonder kinderen, ouderen .. komen in beperkte aantallen terug. Maar dat aantal weegt duidelijk niet op tegen de voortdurende emigratie (Kesteloot, 1989).

De huidige stadsgewesten vertonen beide tendensen, zowel ruimtelijke verdichting binnen de grenzen van 1970, als expansie buiten deze grenzen. Het verschil tussen beide ligt wellicht in lokale ontsluitings- en (ver)bouw(ings)mogelijkheden.

In 1979 werden in België 15 stadsgewesten afgebakend op basis van gegevens van 1970. Dit gaf aanleiding tot een uitvoerige studie waarbij de processen van stadsgewestvorming o.m. ook in historisch perspectief bestudeerd werden (H. Van der Haegen en M. Pattyn, 1979).

Op basis van de gegevens van 1981 kunnen er nu 17 erkend worden. Deze stadsgewesten zijn de voornaamste verdichtingszones van ons land, zowel wat betreft de concentratie van de bevolking, van economische activiteiten (W. Vlassenbroeck, 1985), als van vele uitingen van het socio-culturele leven.

De eigenschappen van, relaties en processen binnen het stadsgewest evolueren echter. Deze dynamiek heeft dan ook tot gevolg dat een begrenzing, als een momentopname, moet vernieuwd worden.

Het doel van dit artikel is dan ook een nieuwe begrenzing te realiseren van de Belgische stadsgewesten op basis van criteria en gegevens afgeleid uit de volkstelling van 1981.

Deze nieuwe begrenzing kan voor drie soorten doeleinden gebruikt worden:

- 1) Ze geeft het ruimtelijk kader weer van de stadsgewesten, wat een zeer goede ruimtelijke omschrijving is voor sociale, economische, demografische of morfologische stedelijke studies. Dit ruimtelijk kader is een belangrijke aanvulling van de verzorgingsgebieden van de grote en regionale steden. Sommige stadsgewesten vallen praktisch volledig samen met het regionaal verzorgingsgebied. De meeste echter, vormen er het meest intens verbonden deel van met het centrum.
- 2) Het stadsgewest kan ook een administratieve betekenis krijgen. Gezien de verschillende (deel)gemeenten van de stadsgewesten complementaire functies vervullen binnen één geheel is het eveneens administratief, organisatorisch van belang om de precieze taak van elk deel binnen dit geheel te kunnen bepalen om aldus het kader te kunnen schetsen voor samenwerkingsverbanden.
- 3) Aan het stadsgewest kan eveneens een planologische betekenis toegekend worden. Het is nl. het gebied waarbinnen de verstedelijking zich in 1981 het sterkst manifesteerde. In de gebieden daarbuiten zou de verstedelijking moeten geminimaliseerd worden.

Het artikel geeft eerst een overzicht van de afbakeningsmethode, met hierin vooral de aandacht op de veranderingen die hierbij optraden t.o.v. 1970. Vervolgens worden de agglomeraties, stadsgewesten en forenzenwoonzones in hun concrete ruimtelijke omschrijving vergeleken met de toestand in 1970. De drie grootste steden worden in detail beschreven.

Tenslotte geven een aantal overzichtstabellen enkele statistische kenmerken weer van de verschillende zones van de stadsgewesten en stedelijke leefcomplexen. In een aantal landen worden deze laatste: de F.U.R. (functional urban regions), als de - zeer ruime - stadsgewesten beschouwd.

DEFINITIES.

STADSKERN

De stadskern is het hart van de stad, het is de beslissings- en activiteitenkern met de grootste concentratie aan regiogebonden kleinhandel en diensten.

DICHT BEBOUWDE STEDELIJKE WIJKEN

De stadskern is ingebed in een patroon van dicht bebouwde stedelijke wijken, die meestal overeenstemmen met het geheel van de historische binnenstad en de 19de eeuwse uitbreidingen. Het is een multifunctioneel gebied, waarin hoofdzakelijk woongebouwen maar ook activiteiten zoals handel, ambachten, scholen, ziekenhuizen en nijverheid gemengd voorkomen.

KERNSTAD

De kernstad bestaat uit de stadskern en de dicht bebouwde stedelijke wijken. De kernstad wordt gekenschetst als het oude dicht aaneengesloten centrale deel van het stadsgewest.

STADSRAND

De kernstad is langs alle zijden omringd door de stadstrand, die hoofdzakelijk bestaat uit een minder dichte, maar nog aaneengesloten 20e eeuwse bebouwing. De hoofdfunctie is hier duidelijk het wonen, terwijl toch talrijke groene ruimten bewaard bleven. In de stadstrand van de grotere steden kunnen secundaire handels- en dienstencentra voorkomen. Gegroepeerd in uniforme zones vindt men er industrie- en verkeersgebieden terug. In de stadstrand wordt de continuïteit van de bebouwing dus niet verbroken.

STEDELIJKE WOONKERN OF MORFOLOGISCHE AGGLOMERATIE

De stedelijke woonkern omvat de kernstad en de stadstrand. Het is het landschapsdeel dat aaneensluitend bebouwd is met huizen, openbare gebouwen, industriële en handelsuitrustingen, met inbegrip van de tussenliggende verkeerswegen, parken, sportterreinen enz. Het wordt begrensd door landbouwgrond, bossen, braak en woeste gronden, waartussen zich eventueel een verspreide bewoning bevindt.

(GEOOPERATIONALISEERDE) AGGLOMERATIE

De agglomeratie bekomt men door de woonkern aan te passen aan de gemeentegrenzen. Hiervoor berekent men het relatief aandeel van de inwoners van een gemeente die in een woonkern woont, t.o.v. het totaal aantal inwoners van de gemeente. De gemeente wordt bij de agglomeratie opgenomen indien dit aandeel meer dan 50% bedraagt.

BANLIEUE

De banlieue sluit aan bij de stedelijke agglomeratie. Het is de recente groei- en relatieve welvaartszone van de stad. De groei kwam er in belangrijke mate door suburbanisatie vanuit het centrum tot stand. Morfologisch worden zowel het wonen als de bedrijven en instellingen in de banlieue gekenmerkt door een extensieve vorm van bodemgebruik. Morfologisch doet ze landelijk aan, functioneel is ze stedelijk.

STADSGEWEST

Het stadsgewest is het geheel van de woonkern en de banlieue. Het is de hele ruimtelijk vergrote structuur, waarbinnen de "uiteengelegde" basisactiviteiten van de stedelijke gemeenschap, nl. wonen, werken, opvoeden, winkelen, cultuurbeleving en ontspanning, in overwegende mate gelocaliseerd zijn. Tussen deze activiteiten bestaan intense relaties, zodat een functioneel geheel gevormd wordt dat echter in belangrijke mate naar de traditionele kernstad georiënteerd blijft.

FORENZENWOONZONE

De forenzenwoonzone is de zone die aansluit bij het stadsgewest door een sterke ontwikkeling van de autochtone pendel. Deze zone is dus voor een belangrijk deel van de tewerkstelling op het stadsgewest aangewezen.

STEDELIJK LEEFCOMPLEX

De forenzenwoonzone vormt samen met het stadsgewest het stedelijk leefcomplex.

2. AFBAKENINGSMETHODE

2.1. Algemene methode

De begrenzingsmethode gebruikt een aantal criteria die enkel specifieke kenmerken of processen van het stadsgewest of van een onderdeel ervan meten. De criteria werden geselecteerd enerzijds op basis van de inhoud van het stadsgewest en de processen die het verwezenlijkt hebben, anderzijds naar het voorbeeld van enkele buitenlandse methodes (Boustedt, 1967, Nellner, 1976, de Amerikaanse S.M.S.A., urbanized areas, Rijksplanologische Dienst Nederland).

Verder gold ook de beperking van het al of niet voorhanden zijn van de gegevens. Het verloop van de waarden van deze variabelen werd nagegaan vanuit enkele stadscentra naar hun periferie toe. Wanneer dergelijke variabelen voor meerdere steden een gelijkaardig en wetmatig verloop kennen, dat plots onderbroken wordt of stopgezet, kunnen deze variabelen als afbakeningcriteria gebruikt worden en gelden de breukwaarden als drempelwaarden. Variabelen die een gelijkmatig verloop aanhouden, meten dus geen fenomeen typisch voor het stadsgewest en worden dus geschrapt (zie ook M. Pattyn, 1979).

Het stadsgewest is dan de ruimtelijke eenheid waarvoor het grootste deel van de (gewogen) criteria de vooropgestelde grenswaarden overschrijden (zie schema).

Een stadsgewest wordt als dusdanig weerhouden wanneer het geheel minstens 80 000 inwoners telt, wat een minimale massa is om als stadsgewest te kunnen functioneren.

Als vertrekpunt werden dezelfde criteria gehanteerd als bij de afbakening van 1970.

Er drongen zich echter enkele wijzigingen op door:

- gemeentefusies van 1.1.1977 (2.1.1.).
- veranderingen in de statistische gegevens, beschikbaar bij de volkstelling 1981 (2.1.2).
- algemene socio-economische en morfologische evolutie (2.2.3).

2.1.1. De gemeentefusies van 1.1.1977

Door de wet van 30 december 1975 werd het aantal gemeenten van 2 359 in 1977 teruggebracht tot 596 en in 1983 tot 589.

Voor de indeling en afbakening van de stedelijke entiteiten betekent dit, dat de basiseenheid waarvoor de meeste gegevens beschikbaar zijn, sterk ruimtelijk vergroot is, waardoor de indeling grofmazig wordt.

De fijne zonering van de stadsgewesten van 1970 groeit, voor heel wat regionale steden, uit tot "meerlobbige" structuren in 1981, wat ongetwijfeld een verlies betekent aan precisie.

Bij operationalisering (= terugbrengen van morfologische eenheden tot gemeentegrenzen) zijn dan ook nog enkele rurale randzones opgenomen in de agglomeraties of stadsgewesten (zie 2.5).

Het ruimtelijk kader kan dus soms, als gevolg van de nieuwe gemeentelijke indeling, vergroten zonder dat de stad zich feitelijk morfologisch heeft uitgebreid.

2.1.2. Statistische gegevens betrokken uit de volkstelling van 1981

Een aantal criteria, met name deze in verband met migraties en autochtoniteit, konden door een gewijzigde vraagstelling (onder invloed van de gemeentefusies) in de volkstelling van 1981 niet meer op vergelijkbare wijze berekend worden als in 1970. Er werden analoge parameters gezocht die zo goed mogelijk dezelfde processen beschrijven.

2.1.3. Sociaal-economische en morfologische veranderingen

Door de verdergaande scheiding tussen woon- en werkplaats zijn beide criteria voor de stadskern (wonen in niet-woongebouw, werken op woonadres) minder relevant geworden. Deze scheiding treedt nu ook meer en meer op voor handelaars en vrije beroepen.

Door nieuwbouw of renovaties in de kernsteden, zowel van woningen, met heel wat kleinschalige appartementen, als van gebouwen voor handel en diensten, is het woningenbestand van voor de tweede wereldoorlog relatief gedaald. Dit vereiste dan ook een aanpassing van de vooropgestelde grenswaarden.

De suburbanisatieparameters, zijnde de migratiecriteria, werden aangevuld met de schoolverplaatsingen. Het suburbanisatieproces wordt ook hierdoor zeer goed weergegeven: het zijn voornamelijk gezinnen met schoolgaande kinderen die zich in de banlieue vestigen en hun verplaatsingen spelen zich nog meestal binnen het stadsgewest af.

De tewerkstellingspendel (gemeten t.o.v. de wonende beroepsbevolking en t.o.v. de woonforenzen, zoals in 1970) krijgt steeds meer regionale of zelfs interregionale dimensies. Vooral bij de grote steden is dit verschijnsel zeer uitgesproken.

2.2. Afbakingscriteria per stadsgewestzone

2.2.1. De stadskern

De afbakening van de stadskernen werd niet geactualiseerd. De statistische criteria 1970 steunden op de aanwezigheid van commerciële en dienstenfuncties in de stadskernen, gekoppeld aan de woonfunctie (nl. wonen in niet-woongebouwen en werken op woonadres).

Door de verdere ontvolking van de steden is deze woonfunctie meer en meer losgekomen uit de centra en werden de toen gebruikte criteria minder relevant (zie 2.1.3).

Naast de statistische criteria werd vooral gesteund op een morfologische afbakening van de stadskern, op basis van de aanwezigheid van hogergenoemde functies. Deze werd doorgevoerd in 1978. Dit impliceert dat het grootste deel van de evolutie, tussen 1970 en 1981, reeds vervat zit in de vorige morfologische afbakening (M. Pattyn, 1979).

De morfologische afbakening werd aangepast aan de buurten (=de statistische sectoren). In de regionale steden omvatten de buurten dikwijls een ruimere zone dan de eigenlijke stadskern, zodat deze zone in feite de eventuele uitbreiding van de stadskern tussen 1970 en 1981 heeft opgevangen.

2.2.2. De kernstad

De afbakening van de kernsteden 1981 gebeurde d.m.v. dezelfde criteria als in 1970 (bevolkingsdichtheid, ééngezinshuizen, woningen van voor 1945, woningen < 45 m²). Ze meten zowel de ouderdom als de dichtheid van de bebouwing, beide essentiële kenmerken van de kernstad. De grenswaarde van het aandeel woningen gebouwd voor 1945 werd van 50% teruggebracht tot 30%. Nieuwbouw van appartementsgebouwen en sanering van oude wijken heeft het gebouwenbestand verjongd. De grenswaarde werd empirisch vastgelegd op basis van vergelijkingen met 1970 en overeenkomstig de dichtst bewoonde stadsdelen.

Met uitzondering van Antwerpen is de afbakening continu m.a.w. buurten die aan de voorwaarden voldoen, maar buiten de aaneengesloten kernstad vallen, worden niet weerhouden en vice versa. In Antwerpen werden de centra van de randgemeenten als secundaire kernsteden weerhouden. De 19de eeuwse stadsontwikkeling verliep in Antwerpen discontinu door de centrale ligging van de fortengordel.

Voor de concrete afbakening van de kernsteden van de Vlaamse stadsgewesten zie S. Leemans, 1986.

Voor Wallonië zijn totnogtoe de kernsteden niet afgebakend, vandaar dat ze niet op de kaart en in de tabellen weerhouden zijn.

2.2.3. De stedelijke woonkern of morfologische agglomeratie

In 1981 werden zowel de indeling als de nummering van de buurten herzien (Statistisch Tijdschrift 1983 nr 11-12). Deze wijziging werd doorgevoerd "geïnspireerd door: de feitelijke evolutie van het bebouwingspatroon, nieuwe infrastructuurwerken, gemeentegrenswijzigingen, de bevolkingsdichtheid en onnauwkeurigheden in 1970."

Op basis van deze vernieuwde buurten werden de agglomeraties vanuit een zuiver morfologisch standpunt, met als hoofdprincipe de ruimtelijke continuïteit van de stedelijke bebouwing, afgebakend. Het aaneengesloten zijn van de bebouwing werd waargenomen op het terrein, op topografische kaarten en op luchtfoto's.

De stedelijke agglomeraties 1981 werden aan twee studies ontleend, waarbij men volgens dezelfde principes gewerkt heeft als in 1970. Brussel en alle Vlaamse woonkernen werden afgebakend in het kader van een onderzoeksproject van het Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudien over agglomeraties (M. Pattyn, 1985 -intern rapport- en M. Pattyn en H. Van der Haegen, 1987). De Waalse woonkernen werden door het Nationaal Instituut voor de Statistiek - Dienst Algemene Tellingen afgebakend.

2.2.4. De geoperationaliseerde agglomeraties

De stedelijke woonkernen of morfologische agglomeraties, van de stadsgewesten, die groter zijn dan één gemeente werden geoperationaliseerd d.w.z. de afbakening ervan werd op gemeentegrenzen teruggebracht. De geoperationaliseerde agglomeratie omvat die gemeenten, waarvan minstens 50% van de totale bevolking in de morfologische agglomeratie woont.

De aanpassing aan gemeentegrenzen is nuttig omdat veel statistische gegevens enkel beschikbaar zijn per gemeente en omdat vele lokale beleidsbeslissingen genomen worden op dat niveau. Tevens is dit het laagste niveau dat voor internationale vergelijkingen kan gebruikt worden.

Het gevolg van deze werkmethode is dat de agglomeratie doorgaans ruimtelijk groter is dan de woonkern. Ten gevolge van sommige zeer ruime fusies zijn er slechts 10 agglomeraties die tot meerdere gemeenten geoperationaliseerd werden.

Schema : Criteria en drempelwaarden voor de afbakening van de Belgische stadsgewesten 1981.

Stedelijk wooncomplex (F.U.R.)	Stads-gewest	Geoperationaliseerde agglomeratie	Morfologische agglomeratie	Kernstad	Stads-kern	Gewicht	Afba-kenings- eenheid	Afbakeningscriteria
					Terrein opname	-		Concentratie handel en loketdiensten
				> 50		1	B	Bevolkingsdichtheid (inw./ha)
				< 85 %		1	B	% ééngesinshuizen voor en
				< 50 %		1	B	- regionale stad
				> 30 %		2	B	% woningen gebouwd vóór 1945
				> 10 %		1	B	% woningen kleiner dan 45 m ²
			Terrein-opname			-		Aaneengesloten bebouwing
		Operationalisering van de morfologische agglomeratie				-		Aanpassen administratieve grenzen
	> 115					1	G	Groei van de bevolking (1970-1985)
	> 100					1	G	Mediaaninkomen van de gemeente ten opzichte van mediaaninkomen van het arrondissement
	> 25 %					1	G	Pendel naar de agglomeratie ten opzichte van de in de gemeente wonende actieve beroepsbevolking
	> 50 %					1	G	Pendel naar de agglomeratie ten opzichte van de woonforenzen
	< 10 %					1	G	Agrariciteit
	> 40 %					2	G	Migratie vanuit de agglomeratie (1980-1981) ten opzichte van de totale immigratie
	< 45 %					1	G	% + 15-jarigen die sinds 1965 dezelfde woning betrekken
	> 20 %					1	G	Woon-schoolverplaatsing naar de agglomeratie van de schoolbevolking van alle leeftijden
> 15 %						-	G	Pendel naar de agglomeratie t.o.v. actieve beroepsbevolking

B = Buurt (statistische sector)
G = Gemeente

2.2.5. Het stadsgewest

De buitenste zone van het stadsgewest, de banlieue, werd volgens de principes van de afbakening van 1970 bepaald nl. een groei- en relatieve welvaartszone, met heel sterke tweezijdige bindingen met het centrum.

Zoals vermeld in 2.1.2. en 2.1.3. moesten echter, om reden van statistische vergelijkbaarheid, andere criteria gebruikt worden.

- De autochtoniteit wordt nu vastgelegd door het moment van vestiging in de huidige woning i.p.v. in de huidige woongemeente.
- De nauwe betrokkenheid tussen stad en rand, weergegeven door de suburbane migraties, wordt nu gemeten door de schoolverplaatsingen.
- De afstanden waarover scholieren pendelen zijn meestal korter dan bij de arbeidsverplaatsingen. De algemene oriëntatie is vaak éénduidiger en de stroom is heel intens.
- Het andere aspect van de suburbane migraties nl. de band vanuit het centrum naar de rand, wordt belicht door het aandeel migranten vanuit de agglomeratie, in de loop van 1 jaar, t.o.v. het totaal aantal immigranten (in de banlieue).
- De pendelcriteria (pendel t.o.v. de wonende beroepsbevolking en t.o.v. de woonforenzen) bleven onveranderd.

2.3. Het stedelijk leefcomplex

Het enige criterium voor de afbakening van de forenzenwoonzone nl. het aandeel pendelaars naar de agglomeratie t.o.v. de actieve woonbevolking, werd met een ook internationaal gebruikte grenswaarde van 15% behouden zoals in 1970.

Samen met het stadsgewest vormt deze zone het stedelijk leefcomplex. In internationale vergelijkingen wordt die forenzenwoonzone soms als onderdeel van het stadsgewest, nl. als de buitenzone, beschouwd, doch in de Belgische context wordt verkozen, ze afzonderlijk te vermelden.

3. DE AGGLOMERATIES 1981 EN HUN STADSGEWESTEN- CONCRETE AFBAKENINGSRESULTATEN

(kaart + lijst met gemeentelijke samenstelling)

3.1. De regionaal- en grootstedelijke agglomeraties

De meeste regionale steden in Vlaanderen zijn vooral langs de uitvalswegen verder uitgegroeid, waarbij de ingesloten ruimten tussen deze radialen stilaan worden bebouwd. In vele gevallen worden zo randkernen opgenomen door de stedelijke agglomeraties. In essentie gaat het dus eerder om opvulling van sommige tussenliggende open ruimten.

De uitbouw van de woonkernen in Wallonië volgt niet zozeer dit patroon, maar wordt meer beïnvloed door het reliëf en/of de industriële inplantingen.

Bij de regionale steden heeft deze uitbouw weinig invloed op de geoperationaliseerde agglomeraties. Door de ruime fusieoperaties van 1977 blijven deze opvullingen nog volledig binnen de gemeentegrenzen.

De grootste veranderingen hebben zich voorgedaan bij de grote steden.

Hierna volgend worden zowel de woonkernen als de banlieues van de 3 grootste stadsgewesten besproken.

3.2. De stadsgewesten

De stadsgewesten vormen de top van de stedelijke hiërarchie. Zij zijn de belangrijkste verdichtingsgebieden, zowel voor de bevolking als voor de economische activiteiten.

Op basis van de gegevens van 1981 worden 17 stadsgewesten herkend.

Alle grote steden vormen het centrum van een ruim ontwikkeld stadsgewest. Voor de goed uitgeruste regionale steden (niveau 2a) (Nationale Commissie voor Ruimtelijke Ordening, 1977), de combinatie Hasselt-Genk en nu ook Sint-Niklaas en Doornik (niveau 2b) kan, op basis van de weerhouden criteria, een stadsgewest herkend worden, dat buiten de kerngemeenten telkens enkele gemeenten beslaat.

Ruimtelijk gezien zijn de stadsgewesten vooral van belang in de provincies Antwerpen, Brabant en Henegouwen. De stadsgewesten Antwerpen, Mechelen, Brussel en Leuven vormen één aaneengesloten verdichtingszone, die via de kleine steden Nijvel en Tubeke, van de Brusselse banlieue, zelfs tot Charleroi reikt.

Het uiteenleggen van de stad is sterk in de hand gewerkt door een toenemende mobiliteit, ten gevolge van een steeds groeiend gebruik van de auto.

Toch is in 1981 de omschrijving van de stadsgewesten sterker bepaald door de nieuwe gemeentelijke indeling van de banlieue, dan door de toegenomen suburbanisatie. De stadsgewesten 1981 geven, t.o.v. 1970, omwille van de nieuwe administratieve omschrijving, slechts gedeeltelijk de reële stedelijke evolutie weer. Vooral stadsgewesten van de regionale steden geven daardoor een minder precies beeld weer van hun stedelijke groei.

Spijts deze beperkingen vormen de stadsgewesten 1981 toch een momentopname van de stedelijke realiteit, gestoeld op de huidige administratieve basiseenheden die, gezien het belang van de gemeentelijke autonomie, van zeer grote functionele betekenis zijn.

DE STEDELIJKE AGGLOMERATIES EN STADSGEWESTEN IN BELGIE

Gemeentelijke samenstelling op 1 maart 1981

Centrum-gemeente	Andere gemeenten van de agglomeratie	Gemeenten van de banlieue
Brussel	<ul style="list-style-type: none"> - 18 andere gemeenten van het arrondissement Brussel-Hoofdstad, - Beersel, Dilbeek, Drogenbos, Grimbergen, Halle, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppeem, Zaventem - Tervuren - Eigenbrakel, Waterloo 	<ul style="list-style-type: none"> - Asse, Gooik, Hoeilaart, Kampenhout, Lennik, Meise, Overijse, Steenokkerzeel, Ternat, Zemst, Kortenberg - Bevekom, Kasteelbrakel, Chaumont-Gistoux, Graven, Itter, Terhulpen, Lasne, Nijvel, Ottignies-Louvain-la-Neuve, Rixensart, Tubeke, Waver
Antwerpen	<ul style="list-style-type: none"> - Aartselaar, Boechout, Borsbeek, Brasschaat, Edegem, Hemiksem, Hove, Kapellen, Mortsel, Schelle, Schoten 	<ul style="list-style-type: none"> - Brecht, Kalmthout, Kontich, Lint, Niel, Ranst, Rumst, Schilde, Stabroek, Wijnegem, Wommelgem, Zandhoven, Zoersel, Zwijndrecht - Kruike
Luik	<ul style="list-style-type: none"> - Ans, Beyne-Heusay, Chaudfontaine, Flémalle, Fléron, Grâce-Hollogne, Herstal, Oupeye, Saint-Nicolas, Seraing, Soumagne - Engis 	<ul style="list-style-type: none"> - Anthines, Nandrin, Tinlot, Verlaine - Awans, Aywaille, Bitsingen, Blégny, Dalhem, Esneux, Juprelle, Neupré, Sprimont, Trooz, Wezet - Olne - Crisnée, Donceel, Fexhe-le-Haut-Clocher, Saint-Georges-sur-Meuse
Charleroi	<ul style="list-style-type: none"> - Châtelet, Courcelles, Farciennes, Montigny-le-Tilleul 	<ul style="list-style-type: none"> - Aiseau-Prezles, Fleurus, Fontaine-l'Évêque, Gerpinnes, Les Bons Villers, Pont-à-Celles - Ham-sur-Heure-Nalinnes, Thuin - Walcourt
Gent	<ul style="list-style-type: none"> - Merelbeke 	<ul style="list-style-type: none"> - De Pinte, Destelbergen, Evergem, Lochristi, Lovendegem, Melle, Nazareth, Sint-Martens-Latem, Wachtebeke
Bergen	<ul style="list-style-type: none"> - Boussu, Colfontaine, Frameries, Quaregnon 	<ul style="list-style-type: none"> - Dour, Jurbeke, Quévy, Saint-Ghislain
Genk/Hasselt		<ul style="list-style-type: none"> - As, Diepenbeek, Opglabbeek, Zonhoven, Zutendaal - Alken, Kortesseem
Kortrijk	<ul style="list-style-type: none"> - Harelbeke, Kuurne 	<ul style="list-style-type: none"> - Lendelede, Wevelgem, Zwevegem
Brugge		<ul style="list-style-type: none"> - Jabbeke, Oostkamp, Zuienkerke
Leuven		<ul style="list-style-type: none"> - Bierbeek, Herent, Holsbeek, Lubbeek, Oud-Heverlee
La Louvière	<ul style="list-style-type: none"> - Manage, Morlanwelz 	<ul style="list-style-type: none"> - Le Roeulx
Namen		<ul style="list-style-type: none"> - Assesse, Floreffe, La Bruyère, Profondeville
Mechelen	<ul style="list-style-type: none"> - Bonheiden 	<ul style="list-style-type: none"> - Sint-Katelijne-Waver
Verviers	<ul style="list-style-type: none"> - Dison, Pepinster 	<ul style="list-style-type: none"> - Theux
Oostende		<ul style="list-style-type: none"> - Bredene, Oudenburg
Sint-Niklaas		<ul style="list-style-type: none"> - Stekene
Doornik		<ul style="list-style-type: none"> - Antoing, Brunehaut, Rumes, Pecq

3.3 Concrete afbakeningsresultaten van de agglomeraties en banlieues van de 3 grootste steden

3.3.1. Brussel

3.3.1.1. Agglomeratie

De Brusselse morfologische agglomeratie omvat nagenoeg volledig de 19 gemeenten van het arrondissement Brussel-Hoofdstad, alsook de meeste aangrenzende gemeenten. De grootste uitloper wordt teruggevonden in het zuiden waar heel wat residentiële verkavelingen aan elkaar geregen zijn tot in Eigenbrakel.

Bij vergelijking van de bebouwing van 1970 met 1981 valt op dat de vingervormige uitlopers zich cirkelvormig sluiten. De grootste uitbreiding van Brussel is gebeurd in het zuid-oosten. De reeds verstedelijkte kernen Wezembeek-Oppem, Sterrebeek, Kraainem, Zaventem, Sint-Lambrechts-Woluwe en Tervuren werden verder opgevuld.

In het zuiden is de groei te wijten aan de expansie van Alsemberg, Dworp en Beersel enerzijds en aan de integratie van Halle in de Brusselse agglomeratie anderzijds. De integratie van Halle is te verantwoorden door:

- samengroeien langs 3 zijden (wijk Breedveld te Lot, Kesterbeek (Buurt E11) van Beersel, provinciaal domein van Huizingen.)
- analoge verbinding als tussen Brussel en Sint-Genesius-Rode, Waterloo.
- de analoge positie als Vilvoorde (industriële verbinding langs het kanaal en kleine stad).

In het westen en het noorden blijven nog grote open ruimtes vrij tussen de radialen. De ring is hier nog steeds een barrière, deze barrière bestaat niet in het zuiden.

Her en der blijven open ruimtes vrij te wijten aan: de fysieke gesteldheid (vochtigheid), aanwezigheid van grote domeinen, politieke maatregelen i.v.m. het beperken van de woonzones (P. Cabus, 1983).

3.3.1.2. Banlieue

De Brusselse banlieue vormt op enkele gemeenten na een continue ring rond de agglomeratie. Nog vrij landelijk gebleven gemeenten in het noorden en het westen veroorzaken deze openingen.

In het oosten speelt een gedeelde aantrekkingskracht tussen Brussel en Leuven zodat de gerichtheid zowel van Bertem, als van Huldenberg niet éénduidig bepaald is en beide gemeenten buiten beide banlieuezones blijven. In feite zijn de stadsgewesten Brussel en Leuven met elkaar vergroeid. Dit komt ook zeer mooi tot uiting

bij de woonforenzenzones, waar de Brusselse deze van Leuven praktisch omringt.

De grootste uitbreiding van de Brusselse banlieue situeert zich in het zuid-oosten waar ze tot Bevekom reikt.

Het samenspel van een goede ontsluiting (autostrade E411) (C. Vandermotten, 1988 p. 13), een zeer kwistige lokale verkavelingspolitiek, afwezigheid van een aangrenzende regionale stad in het zuiden, het franstalig zijn van deze gemeenten, kunnen als verklaringfactoren vooropgesteld worden.

In het zuid-westen reikt de banlieue tot deze van Charleroi. Zij breidde uit met Gooik en Tubeke, wat te verklaren is door de opname van Halle in de agglomeratie en door het dalen van de lokale tewerkstelling te Tubeke.

De uitbreiding in westelijke, noordelijke en oostelijke richting wordt afgeremd door de nabijheid van respectievelijk Aalst, Mechelen en Leuven.

3.3.2. Antwerpen

3.3.2.1. Agglomeratie

De havenzone werd niet in de agglomeratie opgenomen wegens een totaal verschillend morfologisch karakter en uiteenlopende sociaal-economische kenmerken.

De grens van de agglomeratie werd niet op het tracé van de ring gelegd, daar deze als voornaamste verkeersas een belangrijke integrerende functie vervult binnen de agglomeratie.

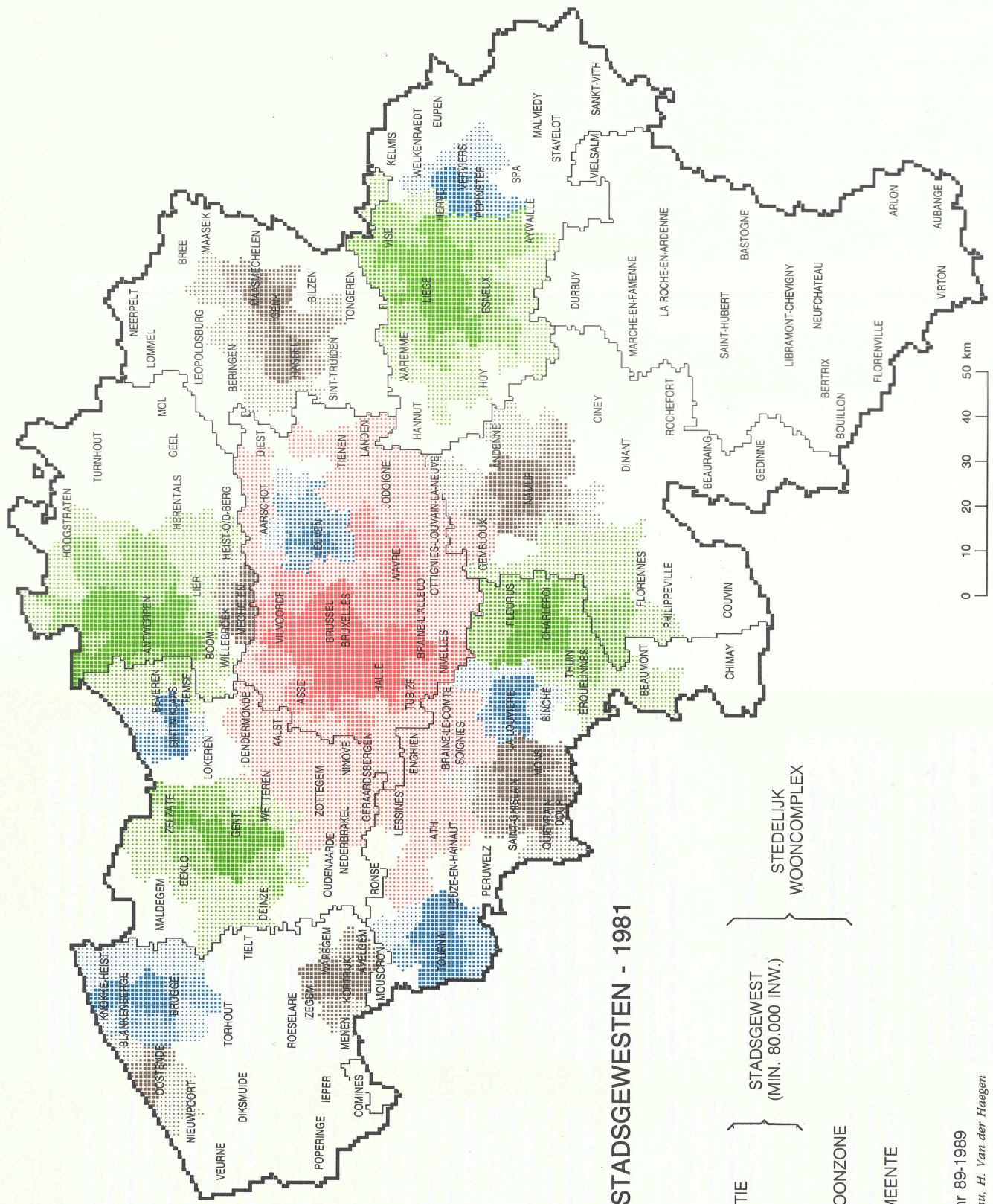
De afbakening 1981 werd gelijkvormig behandeld als voor Brussel. Dit leidde in 1981 tot een grotere woonkern.

De grote wijzigingen zijn de aanhechting van Schoten, Aartselaar, Hemiksem, Schelle, Brasschaat, Kapellen en Ekeren.

Schoten sluit aan via de bebouwing tussen het Albertkanaal en de baan Antwerpen-Turnhout en via de industrie langs het Albertkanaal.

De uitbreiding in het noorden met Brasschaat, Kapellen en Ekeren werd verwezenlijkt door twee verbindingen, enerzijds de buurt J932 van Antwerpen en anderzijds de buurt A50- van Schoten.

De globale ruimtelijke evolutie van de Antwerpse agglomeratie is eerder het gevolg van de gebruikte methode dan wel van een spectaculaire toename van de stedelijke bebouwing. De afbakening steunt in 1981 op een analogie met Brussel, waarbij de extensief gebruikte stedelijke oppervlaktes (wegen, spoorwegen, industriële en handelszones), uitgezonderd de havenzone, als verbindingselementen gezien worden. Dit was niet zozeer het geval in 1970. Toch is er een opvulling gebeurd met nieuwbouwwijken, aansluitend op het bestaande bebouwingsweefsel.

DE BELGISCHE STADSGEWESTEN - 1981

- AGGLOMERATIE
- STADSGEWEST (MIN. 80.000 INW.)
- BANLIEUE
- FORENZENWOONZONE
- ANDERE GEMEENTE

STEDELIJK WOONCOMPLEX

3.3.2.2. Banlieue

De Antwerpse banlieue is niet veel gewijzigd t.o.v. 1970. In het westen vormen de Schelde en de meer autonome groei van het Waasland (zie ontwikkeling van Sint-Niklaas tot stadsgewest) een sterke barrière voor de stedelijke uitbreiding van Antwerpen. In het zuiden breidde de banlieue uit met Kruibeke, Niel en Rumst als gevolg van de zuidelijke uitbreiding van de agglomeratie. De uitbreiding wordt er geremd door de invloed van Mechelen en Brussel. De noordelijke en oostelijke banlieue wordt essentieel door de uitbouw van de fusies bepaald. Ten gevolge hiervan haken Westmalle en Lier af t.o.v. 1970.

3.3.3. Luik

3.3.3.1. Agglomeratie

Bij het operationaliseren van de Luikse agglomeratie tot de administratieve gemeenten blijkt eens te meer, dat het aantal gemeenten behorend tot die agglomeratie, afhankelijk is van hun territoriale uitgestrektheid. De administratieve gemeente Luik is veel kleiner dan de aaneengesloten stedelijk gebruikte bebouwde zone. Ook de kleinere randgemeenten, Saint-Nicolas en Beyne-Heusay, evenals de grotere industriële polen Seraing en Herstal, die het Luikse van oudsher meebepalen, behoren ertoe. Oupeye sluit, via het bevolkingsoverwicht en de stedelijk gebruikte ruimte van Vivegnis aan bij Herstal, die een deel van de secundaire en tertiaire tewerkstelling van het Luikse concentreert. Tot op het Hervese plateau over Fléron naar Soumagne en ten zuiden in Chaudfontaine deint de residentiële bebouwing uit.

Aan de westzijde kon Engis in 1970 nog niet tot de Luikse agglomeratie gerekend worden; in 1981 wel. De grootste bevolkingsconcentraties van Grâce-Hollogne en Ans leunen bij de Luikse agglomeratie aan, ofschoon zich op hun grondgebied nog gave landbouwgebieden uitstrekken rond de dorpen Velroux, Horion en Xhendremael.

3.3.3.2. Banlieue

De Luikse banlieue neemt behalve in oostelijke richting overal uitbreiding. In het oosten wordt ze nl. afgeremd door de invloed van Verviers en, in mindere mate, in het westen door de autonome positie van de kleine stad Hoei.

Door de uitbreiding van de agglomeratie reikt de banlieue in het noorden nu tot aan de taalgrens.

De zuidelijke en westelijke uitbreidingen zijn het gevolg van de

toegenomen suburbanisatie in functie van de ligging van grote verkeersassen (E40, N35 Luik-Marche-en-Famenne, E9 Luik-Luxemburg), de voorkeur voor de plateau's en groene gebieden en in het zuiden de afwezigheid van andere regionale steden.

4. DE FORENZENWOONZONE

De forenzenwoonzone werd afgebakend op basis van de pendel naar de agglomeratie t.o.v. de in de gemeente wonende beroepsbevolking, die minstens 15% bedraagt.

De forenzenwoonzone beperkt zich voor de meeste regionale steden tot enkele gemeenten rond het stadsgewest.

De forenzenwoonzone van de grote steden reikt echter duidelijk verder en overschrijdt telkens het eigen arrondissement.

De aantrekkingskracht van Brussel is duidelijk het grootst. De forenzenwoonzone beslaat vrijwel geheel centraal België met als uiterste punten Dendermonde, Scherpenheuvel-Zichem, Franes-lez-Anvaing, Gemboers en Orp-Jauche. Zoals in 1970 omringt de Brusselse forenzenwoonzone Leuven nagenoeg volledig en slorpt de regionale stad Aalst helemaal op.

De evolutie tussen 1970 en 1981 toont een uitbreiding vooral van de forenzenwoonzones van de grote steden, wat kan wijzen op een versteviging van de economische positie van deze steden en wat zeker en vast een gevolg is van de uitbouw van een dicht autosnelwegennet, dat de verplaatsingen, vooral naar de grote steden, vergemakkelijkt. "Au niveau des cinq grandes métropoles régionales, on observe l'apparition de plusieurs développement tentaculaires le long d'axes autoroutiers." (C. Vandermotten, 1988, p. 9).

5. HET STEDELIJK LEEFCOMPLEX

De weerhouden stedelijke leefcomplexen (stadsgewest + forenzenwoonzone) bedekken meer dan de helft van het Belgisch territorium. Zij situeren zich vrijwel aaneengesloten vanaf de noordelijke rand van de Ardennen, tot aan de Nederlandse grens. De provincie Luxemburg is de enige provincie die buiten de stedelijke leefcomplexen valt.

Opmerkelijk hierbij zijn de kleine enclaves gesitueerd tussen deze invloedssferen: Willebroek tussen de complexen van Antwerpen, Mechelen en Brussel; Jemeppe-sur-Sambre tussen deze van Brussel, Charleroi en Namen; Estinnes tussen deze van Bergen, Charleroi en La Louvière.

Iets ruimere gevrijwaarde gebieden in Wallonië treft men aan tussen de stedelijke complexen van Doornik, Bergen en Brussel nl. rond Leuze en tussen de complexen van Brussel, Namen en Luik in de omgeving van Hannuit op het Haspengouws plateau.

In Vlaanderen valt het Meetjesland, tussen de stedelijke leefcomplexen van Brugge en Gent, ertussen uit. Een gedeelte in het Waasland via de Durmestreek naar Sint-Amands tussen de complexen van Gent, Sint-Niklaas, Antwerpen en Brussel; en de zone Diest-Zoutleeuw tussen de complexen van Brussel, Leuven en Hasselt-Genk behoren tot geen forenzenwoonzone.

In hoeverre sommige grenszones in de forenzenwoonzones van buitenlandse centra vallen, zoals Aken, Maastricht, Rijsel, is hier niet onderzocht.

Er moet echter op gewezen worden dat de zones die buiten de stedelijke leefcomplexen vallen zeker niet integraal als ruraal gebied mogen gekenmerkt worden (zie typering en naar verstedelijkingsgraad S. Rousseau, 1977 en hiërarchie der centra Nationale Commissie ruimtelijke ordening, 1977).

6. ENKELE KENGETALLEN

6.1. De stadsgewesten

De 17 beschouwde stadsgewesten met een bevolkingsconcentratie van minstens 80 000 inwoners, groeperen meer dan de helft van de bevolking van België - 5 580 000 inwoners of 57% - op bijna 7 500 km² zijn bijna een vierde van de totale oppervlakte (tabel 1). Hun gemiddelde dichtheid bedraagt bijgevolg 740 inwoners/km², dit is meer dan het dubbele van het rijksgemiddelde (322 inwoners/km²). Anders uitgedrukt wil dit zeggen dat iedere inwoner er gemiddeld over 13 are beschikt (variërend van minimaal 8 voor het Brusselse tot 37 voor het Doornikse stadsgewest) (tabel 3B) (1).

De 5 grootste stadsgewesten, met meer dan 350 000 inwoners (Brussel, Antwerpen, Luik, Charleroi en Gent), overwegen op het totaal der 17. Ten aanzien van alle stadsgewesten, hebben zij namelijk een bevolkingsaandeel dat in alle geledingen (woonkern, agglomeratie, banlieue) steeds 70% of meer bereikt. Hun oppervlakteaandeel bedraagt 53% in de agglomeraties, 64% in de banlieues en 60% in de volledige 17 stadsgewesten samen.

6.2. De stedelijke leefcomplexen

In de forenzenwoonzones woont 1/5 van de bevolking van België.

Ook zij beslaan 1/4 van de oppervlakte van het Belgisch territorium. In de forenzenwoonzones en de stadsgewesten samen, - de stedelijke wooncomplexen -, woont bijgevolg meer dan 3/4 (77%) van de bevolking op de helft van de Belgische oppervlakte. Neemt men alleen de stedelijke leefcomplexen in acht van de 5 grootste stadsgewesten, dan omvatten zij toch nog meer dan de helft (56%) van de bevolking op 1/3 van de totale oppervlakte. Alleen reeds het Brusselse leefcomplex groepeert meer dan 1/4 van de bevolking op 14% van de oppervlakte (zie tabel 2).

6.3. Stedelijke agglomeraties versus stadsgewesten

De stadsgewesten vertonen duidelijk een concentrisch patroon waarin het aaneengesloten bebouwingselement, de woonkern, als wezenlijk deel geoperationaliseerd werd tot de agglomeratie (tabel 2). Het ruimtelijk verschil tussen de woonkernen en de agglomeraties is het kleinst bij de grootste steden. De grootste verschillen treden op waar kleinere agglomeraties samengaan met grote gemeentefusies van 1977, zoals in Doornik, Namen en in mindere mate Sint-Niklaas.

Waar de agglomeratie meestal meer dan 75% van de bevolking van het stadsgewest huisvest, wordt daarentegen veelal een grotere oppervlakte ingenomen door de banlieue. De relatief belangrijkste banlieues naar inwonertal situeren zich bij Leuven (ofschoon dicht bij Brussel gesitueerd), Hasselt-Genk, Kortrijk en Gent. De relatief kleinste banlieues bevinden zich rond La Louvière en Verviers. De onderscheiden concentratie weerspiegelt zich duidelijk in de dichtheden (tabel 3). Voor de agglomeratie bereikt zij gemiddeld 1 350 inwoners/km² (tabel 3A) tegen 290 voor de banlieue (tabel 3C). De gemiddelde bevolkingsdichtheid van de banlieue van de 5 grootste stadsgewesten (316 inwoners/km²) benadert deze van het Rijk.

Toch zijn er onderling sterke verschillen. Zo telt men in de Brusselse agglomeratie, die zich over 36 gemeenten uitstrekt, 2360 inwoners voor 1 km² of anders uitgedrukt, een beschikbare oppervlakte van 400 m² voor elke inwoner. Opmerkelijk is ook de grote dichtheid (1810 inw./km²) van de Oostendse agglomeratie. Een reeks van fysische gegevens: nl. de attractie van de kustlijn, de zeer smalle duingordel en de moeilijke bouwomstandigheden in de polders, zijn hiervan de oorzaak.

Men stelt vast dat bij de helft van alle weerhouden agglomeraties de gemiddelde bruto beschikbare oppervlakte per inwoner maximaal 10 are bedraagt. Op het niveau van het globale stadsgewest geldt die waarde nog slechts voor het Brusselse, Antwerpse en Oostendse stadsgewest. Aan het andere extreem bevinden zich de stadsgewesten Doornik en Namen met minstens 30 are/inwoner. Ontegensprekelijk blijkt hier eens te meer de rol van de administratieve begrenzing.

6.4. Evolutie 1970 - 1981

Bij vergelijking van de stadsgewesten in hun ruimtelijke begrenzing van 1970 (Statistische Studiën no 56 - 1979) met deze van 1981 moet rekening gehouden worden met de toenmalige gemeentedeeling, dit wil zeggen deze voorafgaand aan de fusieoperatie van 1977.

Voor de 5 grootste stadsgewesten (tabel 3) wordt de stationaire bevolking van de tussentellingsperiode of zelfs de afname in de recentste periode van de centrale agglomeratie slechts in geringe mate gecompenseerd door een bevolkingsgroei van de banlieue: de bevolkingsevolutie van het stadsgewest is vrijwel nihil (zie ook stedelijke ontwikkelingsfazen P. Cabus, 1989).

Bij de kleinere stadsgewesten is de invloed van de fusie operatie veel duidelijker. Ofschoon noch voor het totaal van de agglomeraties, noch voor alle stadsgewesten samen een groei waarneembaar is, zijn interne verschillen merkbaar. Tussen 1970 en 1981 is de bevolkingstoename van de agglomeraties en stadsgewesten Doornik en Bergen, evenals deze van de agglomeratie Namen, Mechelen en Sint-Niklaas, hoofdzakelijk te wijten aan de vergroting van de gemeenten door fusies van 1977. Bij de agglomeratie Namen echter gaat hiermee een reële bevolkingsstijging gepaard. Ook in alle geledingen van La Louvière groeide de bevolking. In het Leuvense stadsgewest daarentegen overweegt de bevolkingsgroei van de banlieuegemeenten.

6.5. De tewerkstelling

De stadsgewesten concentreren niet alleen de woonbevolking maar ook de tewerkstelling (61% van de beroepsbevolking) (tabel 4). Voor de stadsgewesten Brussel, Antwerpen, Hasselt-Genk en Brugge is de tewerkstellingcoëfficiënt (aantal tewerkgestelden naar werkplaats/ werkende beroepsbevolking naar woonplaats) zeer hoog; Sint-Niklaas, La Louvière, Bergen, Mechelen en Verviers scoren laag. Het zijn zones gelegen binnen de invloedssferen van grotere steden.

De agglomeraties groeperen 54% van de totale beroepsbevolking naar werkplaats, met 40% in de 5 grote agglomeraties. De tewerkstellingcoëfficiënt haalt voor alle agglomeraties samen een waarde van 124. Slechts in de agglomeraties La Louvière, Verviers en Bergen is de werkgelegenheidscoëfficiënt kleiner dan 100. De hoogste positieve waarde wordt aangetroffen in Hasselt-Genk (158), gevolgd door Gent (136) en Brussel (132).

Ten opzichte van de stadsgewesten 1970 heeft Sint-Niklaas als tewerkstellingszone de grootste groei gekend (index 158). Ook Namen is te vermelden (index 134) evenals Doornik en Bergen (index 129). Degressief zijn: Verviers (index 96), Mechelen, Luik en Charleroi (index 90). De twee grootste metropole zones Brussel en Antwerpen blijven nagenoeg status quo.

7. BESLUIT

De betekenis van de stadsgewesten, als functioneringsruimte voor wonen en werken van het grootste gedeelte van de bevolking, is ontegensprekelijk.

De uitbouw van de stadsgewesten 1981 toont duidelijk aan dat de economische recessie van de jaren 70 niet in staat was om de groei van de stadsgewesten, meer bepaald de ruimtelijke uitbreiding, af te remmen. Twee steden, Sint-Niklaas en Doornik, hebben in deze periode zelfs ook een volwaardig stadsgewest kunnen uitbouwen. Deze verdergaande uitbreiding is het gevolg van de suburbanisatie die, in de periode 1970-1981, door een verder stijgende mobiliteit, nog steeds uitbreiding neemt.

De versmelting van de economische en sociale activiteiten in al de geledingen evenals de onderlinge relaties dienen verder onderzocht te worden, opdat een degelijke specialisatie binnen die druk gebruikte ruimte de leefbaarheid zou kunnen optimaliseren.

(1) De notie ruimtegebruik, het omgekeerde van de dichtheid, legt de nadruk op de intensiteit van het grondgebruik. Dit is een belangrijk gegeven als in acht genomen wordt dat grond een begrensd goed is en meestal slechts opeenvolgende bestemmingen kan krijgen mits toegevoegde kosten.

Tabel 1A.- STADSGEWESTEN EN HUN SAMENSTELLEDE DELEN
Bevolking en oppervlakte : absolute cijfers 1981

NAAM	Woonkern (1)		Agglomeratie (2)		Banlieue (3)		Stadsgewest (4) = (2) + (3)		Forenzen-woonzone (5)		Stedelijk leefcomplex (6) = (4) + (5)	
	Bevolking	Oppervlakte (km ²)	Bevolking	Oppervlakte (km ²)	Bevolking	Oppervlakte (km ²)	Bevolking	Oppervlakte (km ²)	Bevolking	Oppervlakte (km ²)	Bevolking	Oppervlakte (km ²)
Brussel	1 302 032	318	1 353 005	574	306 651	827	1 659 656	1 401	878 765	2 963	2 538 421	4 364
Antwerpen	658 324	161	685 323	381	196 700	457	882 023	838	256 858	786	1 138 881	1 624
Luik	476 279	175	506 422	368	126 811	666	633 233	1 034	94 271	626	727 504	1 660
Charleroi	305 043	126	312 537	199	126 664	500	439 201	699	106 737	756	545 938	1 455
Gent	228 677	74	259 029	193	111 998	298	371 027	491	161 812	572	532 839	1 063
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	2 970 355	854	3 116 316	1 715	868 824	2 748	3 985 140	4 463	1 498 443	5 703	5 483 583	10 166
Bergen	169 941	76	180 231	218	54 506	226	234 737	444	22 497	140	257 234	584
Genk / Hasselt	101 902	60	126 115	190	66 341	222	192 456	412	130 694	476	323 150	888
Kortrijk	99 374	47	113 685	119	57 296	115	170 981	234	44 334	50	215 315	284
Brugge	106 551	41	118 020	128	32 731	182	150 751	310	86 305	296	237 056	606
Leuven	77 229	34	85 076	57	50 626	188	135 702	245	19 329	82	155 031	327
La Louvière	99 746	42	116 024	104	7 754	42	123 778	146	57 594	141	181 372	287
Namen	78 121	35	102 321	175	26 494	220	128 815	395	43 825	319	172 640	714
Mechelen	77 858	29	89 467	94	17 430	36	106 897	130	14 017	35	120 914	165
Verviers	69 602	24	78 616	72	9 167	89	87 783	155	14 286	161	102 069	316
Oostende	68 120	18	68 915	38	18 676	48	87 591	86	32 354	142	119 945	228
Sint-Niklaas	44 312	17	67 992	83	14 125	46	82 117	129	23 920	87	106 037	216
Doornik	41 826	23	67 906	214	26 098	134	94 004	348	5 511	67	99 515	415
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	1 034 582	446	1 214 368	1 492	381 244	1 548	1 595 612	3 034	494 666	1 996	2 090 278	5 030
ALGEMEEN TOTAAL	4 004 937	1 300	4 330 684	3 207	1 250 068	4 296	5 580 752	7 497	1 993 109	7 699	7 573 861	15 196

België - 1981: Totale bevolking: 9 848 647 inwoners; totale oppervlakte: 3 051 871 ha.

Tabel 1B.- STADSGEWESTEN EN HUN SAMENSTELLEDE DELEN
Bevolking en oppervlakte : procentueel van het Rijk

NAAM	Woonkern		Agglomeratie		Banlieue		Stadsgewest		Forenzen- woonzone		Stedelijk leefcomplex	
	Bevol- king	Opper- vlakte	Bevol- king	Opper- vlakte	Bevol- king	Opper- vlakte	Bevol- king	Opper- vlakte	Bevol- king	Opper- vlakte	Bevol- king	Opper- vlakte
Brussel	13,2	1,04	13,7	1,9	3,1	2,7	16,8	4,6	8,9	9,7	25,8	14,3
Antwerpen	6,7	0,53	7,0	1,2	2,0	1,5	9,0	2,7	2,6	2,6	11,6	5,3
Luik	4,9	0,58	5,2	1,2	1,3	2,2	6,5	3,4	1,0	2,0	7,4	5,4
Charleroi	3,1	0,41	3,2	0,7	1,3	1,6	4,5	2,3	1,1	2,5	5,5	4,8
Gent	2,8	0,24	2,6	0,6	1,1	1,0	3,7	1,6	1,6	1,9	5,4	3,5
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	30,2	2,80	31,7	5,6	8,8	9,0	40,5	14,6	15,2	18,7	55,7	33,3
Bergen	1,7	0,25	1,8	0,7	0,6	0,8	2,4	1,5	0,2	0,4	2,6	1,9
Genk / Hasselt	1,0	0,20	1,3	0,6	0,7	0,7	2,0	1,3	1,2	1,5	3,3	2,8
Kortrijk	1,0	0,15	1,1	0,4	0,6	0,4	1,7	0,8	0,5	0,2	2,2	1,0
Brugge	1,1	0,13	1,2	0,4	0,3	0,6	1,5	1,0	0,9	1,0	2,4	2,0
Leuven	0,8	0,11	0,9	0,2	0,5	0,6	1,4	0,8	0,2	0,3	1,6	1,1
La Louvière	1,0	0,14	1,2	0,4	0,1	0,1	1,3	0,5	0,5	0,5	1,8	1,0
Namen	0,8	0,11	1,0	0,6	0,3	0,7	1,3	1,3	0,5	1,0	1,8	2,3
Mechelen	0,8	0,10	0,9	0,3	0,2	0,1	1,1	0,4	0,1	0,1	1,2	0,5
Verviers	0,7	0,08	0,8	0,2	0,1	0,3	0,9	0,5	0,1	0,5	1,0	1,0
Oostende	0,7	0,06	0,7	0,1	0,2	0,2	0,9	0,3	0,3	0,5	1,2	0,7
Sint-Niklaas	0,5	0,05	0,7	0,3	0,1	0,2	0,8	0,5	0,3	0,3	1,1	0,8
Doornik	0,4	0,08	0,7	0,7	0,3	0,4	1,0	1,1	0,0	0,2	1,0	1,3
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	10,5	1,46	12,3	4,9	4,0	5,1	16,3	10,0	4,9	6,5	21,2	16,5
ALGEMEEN TOTAAL	40,7	4,26	44,0	10,5	12,8	14,1	56,8	24,6	20,1	25,2	76,9	49,8

Tabel 2.- AANDEEL VAN DE SAMENSTELLELENDE DELEN VAN HET STADSGEWEST
EN HET STEDELIJK LEEFCOMPLEX

NAAM	Bevolking					Oppervlakte				
	Woonkern t.o.v. agglomeratie	Woonkern t.o.v. stadsgewest	Agglomeratie t.o.v. stadsgewest	Banlieue t.o.v. stadsgewest	Stadsgewest t.o.v. stedelijk leefcomplex	Woonkern t.o.v. agglomeratie	Woonkern t.o.v. stadsgewest	Agglomeratie t.o.v. stadsgewest	Banlieue t.o.v. stadsgewest	Stadsgewest t.o.v. stedelijk leefcomplex
Brussel	96,2	78,5	81,5	18,5	65,4	55,4	22,7	41,0	59,0	32,1
Antwerpen	96,1	74,6	77,7	22,3	76,3	42,3	19,2	45,5	54,5	51,6
Luik	94,0	75,2	80,0	20,0	87,0	47,6	16,9	35,6	64,4	62,3
Charleroi	97,6	69,5	71,0	29,0	80,4	63,3	18,0	28,5	71,5	48,0
Gent	88,3	61,6	69,8	30,2	69,6	38,3	15,1	39,3	60,7	46,2
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	95,3	74,5	78,5	21,5	72,7	48,8	19,1	38,4	61,6	43,9
Bergen	94,3	72,4	76,8	23,2	91,3	34,9	17,1	49,1	50,9	76,0
Genk / Hasselt	80,8	52,9	65,5	34,5	59,4	31,6	14,6	46,1	53,9	46,4
Kortrijk	87,4	58,1	66,5	33,5	79,4	39,5	20,1	50,9	49,1	82,4
Brugge	90,3	70,7	78,3	21,7	63,6	32,0	13,2	41,3	58,7	51,1
Leuven	90,8	56,9	62,7	37,3	87,5	59,6	13,9	23,3	76,7	74,9
La Louvière	86,0	80,6	93,7	6,3	68,2	40,4	28,8	71,2	28,8	50,9
Namen	76,3	60,6	79,4	20,6	74,6	20,0	8,9	44,3	55,7	55,3
Mechelen	87,0	72,8	83,7	16,3	88,4	30,9	22,3	72,3	27,7	78,8
Verviers	88,5	79,3	89,5	10,5	86,0	33,3	15,5	46,5	53,5	49,1
Oostende	98,8	77,8	78,7	21,3	73,0	47,4	20,9	44,2	55,8	37,7
Sint-Niklaas	65,2	54,0	82,8	17,2	77,4	20,5	13,2	64,3	35,7	59,7
Doornik	61,3	44,5	72,2	27,8	94,5	10,7	6,6	61,5	38,5	83,9
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	85,2	64,8	76,1	23,9	76,3	29,9	14,7	49,2	51,0	60,3
ALGEMEEN TOTAAL	92,5	71,8	77,6	22,4	73,7	40,5	17,3	42,8	57,3	49,3

Tabel 3A.- AGGLOMERATIES : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid.

NAAM	Bevolking			Bevolkingsindex		Oppervlakte		Bevolkingsdichtheid 1981 Inw./Ha	Beschikbare oppervlakte 1981 Are/Inw.
	1970 (X 1000)	1981	1988	1970-1981	1981-1988	1970	Index 1970-1981		
Brussel	1 318	1 353 005	1 329 717	1,02	0,98	427	1,34	23,6	4
Antwerpen	620	685 323	671 072	1,10	0,97	265	1,43	18,0	5
Luik	496	506 422	488 142	1,02	0,96	249	1,47	13,8	7
Charleroi	323	312 537	297 408	0,96	0,95	181	1,09	15,7	6
Gent	251	259 029	252 459	1,03	0,97	134	1,44	13,4	7
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	3 008	3 116 316	3 038 798	1,03	0,97	1 256	1,36	18,2	5
Bergen	140	180 231	172 782	1,28	0,95	105	2,07	8,3	12
Genk / Hasselt	114	126 115	127 297	1,11	1,00	177	1,07	6,6	15
Kortrijk	117	113 685	114 602	0,98	1,00	95	2,09	9,6	10
Brugge	117	118 020	117 857	1,01	0,99	131	0,97	9,2	10
Leuven	81	85 076	84 180	1,03	0,98	47	1,21	14,9	6
La Louvière	90	116 024	115 373	1,27	0,99	70	1,48	11,1	8
Namen	76	102 321	103 104	1,35	1,00	51	3,43	5,8	17
Mechelen	70	89 467	100 952	1,27	1,12	34	2,76	9,5	10
Verviers	76	78 616	76 342	1,03	0,97	46	1,56	10,9	9
Oostende	71	68 915	68 397	0,95	0,99	38	1,00	18,1	5
Sint-Niklaas	49	67 992	68 059	1,38	1,00	28	2,96	8,2	12
Doornik	45	67 906	66 749	1,51	0,98	51	4,19	3,2	31
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	1 046	1 214 368	1 215 694	1,16	1,00	873	1,71	8,1	12
ALGEMEEN TOTAAL	4 054	4 330 684	4 254 492	1,03	0,98	2 129	1,50	13,5	7

Tabel 3B.- STADSGEWESTEN : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid.

NAAM	Bevolking			Bevolkingsindex		Oppervlakte		Bevolkingsdichtheid 1981 Inw./Ha	Beschikbare oppervlakte 1981 Are/Inw.
	1970 (X 1000)	1981	1988	1970-1981	1981-1988	1970	Index 1970-1981		
Brussel	1 572	1 659 656	1 649 469	1,05	0,99	1 065	1,31	11,8	8
Antwerpen	857	882 023	880 265	1,02	0,99	752	1,11	10,5	9
Luik	619	633 233	620 627	1,02	0,98	756	1,36	6,1	16
Charleroi	421	439 201	424 153	1,04	0,96	551	1,26	6,3	15
Gent	358	371 027	367 236	1,03	0,98	389	1,26	7,6	13
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	3 827	3 985 140	3 941 750	1,04	0,98	3 513	1,26	8,9	11
Bergen	176	234 737	227 072	1,33	0,97	230	1,93	5,3	19
Genk / Hasselt	189	192 456	197 936	1,01	1,02	445	0,92	4,7	21
Kortrijk	156	170 981	173 316	1,09	1,01	172	1,36	7,3	13
Brugge	137	150 751	152 393	1,10	1,05	217	1,42	4,9	20
Leuven	113	135 702	138 597	1,20	1,02	146	1,67	5,5	18
La Louvière	103	123 778	122 829	1,20	0,99	99	1,47	8,5	11
Namen	96	128 815	130 805	1,34	1,01	180	2,19	3,3	30
Mechelen	100	106 897	118 659	1,07	1,11	94	1,38	8,2	12
Verviers	87	87 783	86 044	1,01	0,98	141	1,09	5,7	17
Oostende	92	87 591	88 494	0,94	1,01	100	0,86	10,2	9
Sint-Niklaas	64	82 117	82 985	1,28	1,01	76	1,69	6,4	15
Doornik	58	94 004	92 458	1,62	0,98	135	2,58	2,7	37
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	1 371	1 595 612	1 611 588	1,16	1,01	2 035	1,49	5,3	19
ALGEMEEN TOTAAL	5 198	5 580 752	5 553 338	1,07	0,99	5 548	1,35	7,4	13

Tabel 3C.- BANLIEUES EN FORENZENWOONZONES : evolutie 1970 - 1981 - 1988; dichtheid

NAAM	Banlieue							Forenzenwoonzone			
	Bevolking		Bevolkingsindex		Oppervlakte-index	Bevolkingsdichtheid Inw./Ha	Beschikbare oppervlakte Are/Inw.	Bevolking	Bevolkingsindex	Bevolkingsdichtheid Inw./Ha	Beschikbare oppervlakte Are/Inw.
	1970 (X 1000)	1988	1970-1981	1981-1988	1970-1981	1981	1981	1988	1981-1988	1981	1981
Brussel	254	319 752	1,20	1,04	1,31	3,7	27,0	890 023	1,01	3,0	33,7
Antwerpen	237	209 173	0,83	1,06	0,93	4,3	23,2	289 070	1,12	3,3	30,6
Luik	123	132 485	1,03	1,04	1,30	1,9	52,5	96 983	1,02	1,5	66,4
Charleroi	98	126 745	1,29	1,00	1,35	2,5	39,5	106 836	1,00	1,4	70,8
Gent	107	114 774	1,04	1,02	1,16	3,8	26,6	163 471	1,01	2,8	35,3
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	819	902 929	1,06	1,03	1,22	3,2	31,6	1 546 383	1,03	2,6	38,0
Bergen	36	54 290	1,50	1,00	1,81	2,4	41,5	22 644	1,01	1,6	62,2
Genk / Hasselt	75	70 639	0,88	1,06	0,82	3,0	33,5	136 079	1,04	2,8	36,4
Kortrijk	39	58 714	1,46	1,02	1,49	5,0	20,1	43 858	0,98	8,9	11,3
Brugge	19	34 536	1,73	1,05	2,14	1,8	55,6	90 844	1,05	3,0	34,3
Leuven	32	54 417	1,59	1,07	1,89	2,7	37,1	20 721	1,07	2,4	42,4
La Louvière	13	7 456	0,61	0,96	1,40	1,8	54,2	56 675	0,98	4,1	25,5
Namen	21	27 701	1,23	1,04	1,70	1,2	83,0	45 282	1,03	1,4	72,8
Mechelen	29	17 707	0,58	1,01	0,60	4,8	20,7	14 485	1,03	4,0	25,0
Verviers	11	9 702	0,81	1,05	0,93	1,0	97,1	15 138	1,05	0,9	112,7
Oostende	21	20 097	0,90	1,07	0,77	3,9	25,7	33 940	1,04	2,3	43,9
Sint-Niklaas	15	14 926	0,93	1,06	0,95	3,1	32,6	25 018	1,04	2,7	36,4
Doornik	13	25 709	2,00	0,98	1,60	1,9	51,3	5 398	0,98	0,8	121,6
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	324	395 894	1,18	1,04	1,33	2,5	40,4	510 082	1,03	2,5	40,3
ALGEMEEN TOTAAL	1 143	1 298 823	1,09	1,04	1,26	2,9	34,3	2 056 465	1,03	2,6	38,6

Tabel 4.- TEWERKSTELLING IN AGGLOMERATIES EN STADSGEWESTEN

NAAM	Beroepsactiviteiten in de agglomeraties					Beroepsactiviteiten in de stadsgewesten						
	Naar woonplaats		Naar werkplaats		Tewerkstellerscoëfficiënt	Naar woonplaats			Naar werkplaats			Tewerkstellerscoëfficiënt
	Absolute cijfers	% van de werkende beroepsbevolking	Absolute cijfers	% van de werkende beroepsbevolking		Absolute cijfers	% van de werkende beroepsbevolking	Index 1970-1981	Absolute cijfers	% van de werkende beroepsbevolking	Index 1970-1981	
Brussel	504 797	14,3	668 199	19,0	132,4	623 015	17,7	0,98	748 878	21,3	1,00	120,2
Antwerpen	255 173	7,3	318 447	9,1	124,8	327 746	9,3	1,02	360 568	10,2	1,01	110,0
Luik	173 113	4,9	198 074	5,6	114,4	218 792	6,2	0,98	221 225	6,3	0,93	101,1
Charleroi	91 786	2,6	111 706	3,2	121,7	133 705	3,8	0,96	130 251	3,7	0,90	97,4
Gent	91 604	2,6	124 404	3,5	135,8	132 905	3,8	0,99	145 250	4,1	0,99	109,3
Stadsgewesten minimum 350.000 inw.	1 116 473	31,7	1 420 830	40,4	127,3	1 436 163	40,8	0,99	1 606 172	45,6	0,98	111,8
Bergen	53 703	1,5	51 774	1,5	96,4	71 293	2,0	1,31	65 802	1,9	1,29	92,3
Genk / Hasselt	42 822	1,2	67 865	1,9	158,5	65 914	1,9	1,03	81 533	2,3	1,12	123,7
Kortrijk	42 845	1,2	50 106	1,4	116,9	64 010	1,8	1,10	68 264	1,9	1,00	106,6
Brugge	42 656	1,2	51 195	1,4	120,0	54 885	1,6	1,12	60 369	1,7	1,11	110,0
Leuven	31 946	0,9	40 582	1,1	127,0	51 153	1,4	0,95	49 360	1,4	1,08	96,5
La Louvière	35 572	1,0	33 814	1,0	95,0	38 142	1,1	1,08	35 133	1,0	1,02	92,1
Namen	36 210	1,0	41 592	1,2	114,9	45 659	1,3	1,35	47 379	1,4	1,34	103,8
Mechelen	30 423	0,9	31 182	0,9	102,5	37 054	1,0	1,00	34 248	1,0	0,94	92,4
Verviers	27 703	0,8	27 180	0,8	98,1	31 220	0,9	0,93	29 141	0,8	0,96	93,3
Oostende	23 646	0,7	28 583	0,8	120,9	30 312	0,9	0,93	31 577	0,9	1,00	104,2
Sint-Niklaas	26 037	0,7	26 515	0,7	101,8	31 122	0,9	1,19	28 264	0,8	1,58	90,8
Doornik	24 436	0,7	26 754	0,8	109,5	33 261	0,9	1,57	31 382	0,9	1,29	94,3
Stadsgewesten 80.000 tot 350.000 inw.	417 999	11,9	477 142	13,5	114,1	554 025	15,7	1,15	562 452	16,0	1,02	101,5
ALGEMEEN TOTAAL	1 534 472	43,6	1 897 972	53,9	123,7	1 990 188	56,6	1,03	2 168 624	61,6	0,99	109,0

BIBLIOGRAFIE

- BOUSTEDT O. "Die Stadtregionen in der Bundesrepublik Deutschland im Jahre 1961" in Stadtregionen in der BRD 1961 Forschungs- und Sitzungsberichte nr 32 Hannover 1967 pp 1-22.
- CABUS P. "De stedelijke ontwikkeling in Vlaanderen en Brussel tussen 1947 en 1988. Feitelijke situatie en houding hiertegenover van het ruimtelijk beleid." in Colloquium Stadsvlucht 18-2-1989. Brussel.
- CABUS P. "Het gewestplan en de verstedelijking" in GERV-Berichten, nr 38 maart 1983
- Census Geography - data access descriptions. Dad nr. 33 oktober 1978. US Dep. of Commerce - Bureau of the Census, 34 p.
- De Belgische stad van vandaag , waarheen? -driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België - speciaal nummer 39ste jaar nr 154 oct. 1985.
- Eindrapport betreffende het opmaken van een ruimtelijk ordeningsplan inzake nationale infrastrukturen en infrastrukturen van nationaal belang. Deel II: Synthese van de werkdOCUMENTEN, Min. Openbare Werken, Nat. Commissie voor Ruimtelijke Ordening, dec. 1977.
- KESTELOOT C. " Oorzaken en gevolgen van stadsvlucht en de nieuwe stedelijkheid." in Colloquium Stadsvlucht 18-2-1989. Brussel.
- LAMBOOY: "Stad en stadsgewest in het perspectief van hiërarchie en complementariteit" in Stad en stadsgewest in de ruimtelijke orde. Assen 1970 pp 270-291.
- LEEMANS S. "Een vernieuwde afbakening van de stadsgewesten in Vlaanderen en Brabant - Stedelijke dynamiek sinds 1970" eindverhandeling geografie K.U.Leuven 1986.
- NELLNER W.: "Zur Abgrenzung und inneren Gliederung städtischer Siedlungsagglomerationen" in Veröffentlichungen der Akademie für Raumforschung und Landesplanung, nr. 112, Hannover 1976 p 1-76.
- PATTYN M.: "De Belgische Stadsgewesten: deelrapport I: Methodiek voor afbakening en structurering, herkennen van de stadsgewesten." intern rapport I.S.E.G Leuven 1979, 163 p.
- PATTYN M. en H. VAN DER HAEGEN " Demografische analyse van de Vlaamse woonkernen" in Tijdschrift van de Belgische Vereniging voor Aardrijkskundige Studies, 1987 nr 2 p 337-383.
- RIJKSPANOLOGISCHE DIENST: "IIIde nota ten behoeve van de ruimtelijke ordening, verstedelijkingsnota" deel 2A, 2B, 1977, Den Haag.
- ROUSSEAU S.: "Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking op 31 december 1970" in Statistisch Tijdschrift, 1977, nr 3, p 141-172.
- ROUSSEAU S. en L. LEBRUN "De stedelijke agglomeraties en stadsgewesten in België. Aanpassing aan de administratieve indeling na de gemeentefusies van 1.1.1977." Nota Nationaal Instituut voor de Statistiek, Brussel.
- VAN DER HAEGEN H, PATTYN M. "De Belgische stadsgewesten"- Statistische Studiën nr 56-1979 Nationaal Instituut voor de Statistiek of Statistisch Tijdschrift nr 3-1979.
- VAN DER HAEGEN H. " De uitgeholde stad " in De uitgeholde stad - Koning Boudewijnstichting, Brussel 1987 p11-29.
- VAN DER HAEGEN H, M. PATTYN en C. CARDYN: "The Belgian Settlement System" in The West European Settlement Systems Acta Geographica Lovaniensia Vol 22 1982 p 251-363.
- VAN DER HAEGEN H, en D. VANNESTE "Een welvaartstypologie van de Belgische gemeenten" in Driemaandelijks Tijdschrift van het Gemeentekrediet van België nr 157 juli 1986 p 49-70.
- VAN DER HAEGEN H. m.m.v. S. LEEMANS " De recente ontwikkeling van de stadsgewesten in Vlaanderen " in Stadsgeografie VLA-symposium 26 maart 1988 p 7-41.
- VANDERMOTTEN C. "Infrastructure routière, croissance du trafic et développement régional" ULB octobre 1988 14 p., Bruxelles.
- VLASSENBOECK W. " Vestigingstendensen van de kantorensector in confrontatie met het Belgische stedensysteem en met de intrastadsgewestelijke geleding" in de Belgische stad van vandaag: waarheen? in driemaandelijks tijdschrift van het Gemeentekrediet van België, speciaal nummer, 39ste jaar, nr 154 oktober 1985 p 111-136.
- WISSINK G.: "Inleidende beschouwingen" in "De stad in nieuwe vormen" in Tijdschrift van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, 1963, pp12-21.

EXPORTGERICHTHEID VAN DE VERSCHILLENDE PROVINCIES EN GEWESTEN

JAAR 1986

INDUSTRIELE LEVERINGEN AAN HET BUITENLAND PER BEDRIJFSTAK EN GEOGRAFISCH GEBIED.

1. INLEIDING.

De hierna gepubliceerde gegevens sluiten aan bij die betreffende de jaren 1966 tot 1985 welke verschenen zijn in het Statistisch Tijdschrift nrs. 1/1971, 4/1974, 3/1975, 2-3/1976, 1-2/1977, 1-2/1978, 12/1978, 12/1979, 1-2/1981, 4/1982 en 9-10/1983, alsmede in Statistische Studiën nrs. 23, 37, 39, 43, 51, 53, 55, 60, 62, 66, 72, 82 en 86.

In het eerste van die reeks artikels werden enkele toelichtingen verschaft over de interpretatie van de gegevens. Het is wellicht nuttig de voornaamste ervan in herinnering te brengen.

De gepubliceerde inlichtingen hebben enkel betrekking op de extractieve en de verwerkende nijverheid. De landbouw, de bouwnijverheid, de elektriciteit-, gas- en waternijverheid, de handel, het vervoer en de andere diensten werden dus niet in aanmerking genomen.

De cijfers zijn berekend op grond van de resultaten van de jaarlijkse produktiestatistieken en worden alleen gegeven voor de bedrijfstakken waarvoor deze statistieken beschikbaar zijn. Uit tabellen 2 en 3 blijkt welke activiteiten het voorwerp zijn van het onderzoek. De jaarlijkse produktiestatistiek heeft doorgaans betrekking op de vestigingen die vijf arbeiders of meer tewerkstellen. Er werd geen extrapolatie uitgevoerd voor de kleine bedrijven die buiten het waarnemingsveld van de statistiek vallen.

De leveringen in het binnenland en derhalve de totale leveringen omvatten de waarde van de produkten afgestaan aan andere vestigingen van dezelfde onderneming of aan andere afdelingen van dezelfde vestiging (dit laatste in geval de statistiek per afdeling wordt opgemaakt). In de metaalverwerkende nijverheid werd, behalve met leveringen en cessies, tevens rekening gehouden, wegens het grote belang ervan, met het bedrag ontvangen voor maakwerk verricht voor derden. In principe mag geen rekening gehouden worden met de waarde van de verkopen van goederen die aangekocht werden om zonder bewerking voortverkocht te worden (handelsactiviteit). Om praktische redenen werd voor de volgende bedrijfstakken hierop een uitzondering gemaakt: brouwerijen, brouwerijen-mouterijen, mouterijen, fabricage van diverse dranken en houtzagerijen. Daarenboven wordt in de overige bedrijfstakken de waarde van de handel toch opgenomen indien het de aangever onmogelijk is een onderscheid te maken tussen

de leveringen van goederen uit eigen produktie en de leveringen van goederen die aangekocht werden om zonder bewerking voortverkocht te worden.

Verder zij opgemerkt dat de leveringen gewaardeerd zijn tegen prijzen af-producent inclusief de kosten van de niet terug te geven verpakking. De kosten van het door derden uitgevoerd vervoer werden dus niet meegerekend. De kosten van het door de vestiging zelf verrichte vervoer, in zoverre zij in de verkoopprijs begrepen waren, dienden opgenomen te worden in de aan te geven waarde. Het bedrag van de BTW (vóór 1971 overdrachtaks), van de uitvoerbelasting en van eventuele andere belastingen op de verkoop werden niet meegerekend.

Er zij tevens aan herinnerd dat de leveringen aan het buitenland volgens de produktiestatistiek niet overeenstemmen met de uitvoer volgens de douanestatistiek. Deze laatste omvat immers de volgende elementen die niet opgenomen zijn in de gegevens van de produktiestatistiek: de uitvoer door het Groothertogdom Luxemburg, de wederuitvoer en tijdelijke uitvoer, alsook de uitvoer via tussenpersonen, de eventuele handelsmarges en de kosten van het vervoer door derden tot aan de grens. Anderzijds is de uitvoer van België naar het Groothertogdom Luxemburg niet begrepen in de statistiek van de buitenlandse handel maar wel in de leveringen aan het buitenland volgens de produktiestatistiek.

Om te lange omschrijvingen in de tabellen te vermijden, werden beknopte benamingen gebruikt voor een aantal gegroepeerde bedrijfstakken. De inhoud hiervan wordt hierna nader omschreven.

Voedingsmiddelenindustrie.

Deze groep omvat het slachten van vee en pluimvee, de fabricage van vleespreparaten en -conserven, de bereiding en de conserveren van vis, week- en schaaldieren, de confituur- en stroopfabrieken, de groentenconserven, de zuivelnijverheid, de graanverwerkende nijverheid, de bakkerijen, bakkerijen-banketbakkerijen en banketbakkerijen, de koekjes-, beschuit- en peperkoeknijverheid, de suikerfabrieken en -raffinerijen, de fabricage van invertsuiker, de chocolade- en suikergoedfabrieken, de fabricage van deegwaren, de cichoreifabrieken, de veevoederfabrieken, de ijs-, sorbet- en roomijsnijverheid, de nijverheid van plantaardige en dierlijke oliën, de margarinelijverheid en de elders niet opgenomen voedingsindustrieën.

Drankbereiding.

Deze groep omvat de stokerijen en gistfabrieken, de brouwerijen en de fabricage van diverse dranken.

Overige sectoren van de textielnijverheid.

Deze groep omvat de fabricage van de kunstmatige en synthetische draden en vezels, het bereiden van bastvezels, het wassen, het verkolen en het kammen van wol, de vlas-, hennep-, jute- en hardevezelspinnerijen, de weverij van kokosvezels en andere harde vezels, de fabricage van band, vlechten en passementwerk, de vilt- en wattenfabrieken.

Hout- en meubelnijverheid.

Deze groep omvat de zagerijen, de meubelnijverheid en de overige houtverwerkende industrie.

Rubber- en chemische nijverheid.

Deze groep omvat de rubbernijverheid, de scheikundige nijverheid in enge zin, de nijverheid van de zeep, synthetische wasmiddelen, parfumerieën en schoonheidsproducten en de farmaceutische nijverheid.

Overige verwerkende industrieën.

Deze groep omvat de classificatie en uitafeling van lompen en textielafval, de valorisatienijverheid van schroot, afval en resten van non-ferrometalen, de niet elders vermelde textielindustrieën, de nijverheid van stortklaar beton, de niet elders genoemde niet-metaalhoudende mineralen, de plasticverwerkende nijverheid en de niet elders genoemde verwerkende nijverheid.

De gepubliceerde documentatie omvat drie delen:

Tabel 1.- Retrospectief overzicht over de jaren 1966, 1970, 1975, 1980 en van 1982 tot 1986.

Deze tabel vormt de synthese van alle berekeningen inzake regionale verdeling van de leveringen. Men vindt er, per administratieve onderverdeling, naast de absolute cijfers van de totale industriële leveringen en van de industriële leveringen aan het buitenland, het percentage van de leveringen aan het buitenland t.o.v. de totale industriële leveringen van het desbetreffende gebied enerzijds en t.o.v. de totale industriële leveringen van het Rijk aan het buitenland anderzijds.

Tabel 2.- Totale industriële leveringen en industriële leveringen aan het buitenland van de provincies, de gewesten en van Vlaams en Waals Brabant voor het jaar 1986.

In deze tabel vindt men voor ieder administratief gebied, per bedrijfstak, de waarde van de leveringen aan het buitenland in procenten van de waarde van de totale leveringen van de bedrijfstak enerzijds en in procenten van de waarde van de totale leveringen van het beschouwde gebied anderzijds.

Tabel 3.- De totale industriële leveringen en de industriële leveringen aan het buitenland van de bedrijfstakken voor het jaar 1986.

Hier worden voor iedere bedrijfstak, per administratief gebied, de waarde van de leveringen in het buitenland verstrekt in procenten van de waarde van de totale leveringen van het desbetreffende gebied enerzijds en in procenten van de waarde van de leveringen aan het buitenland anderzijds.

2. SYNTHESE VAN DE RESULTATEN.

a) Leveringen aan het buitenland van de provincies en de gewesten
(tabel 1, grafieken 1 tot 8).

De overeenkomstige cijfers voor de jaren 1966, 1970, 1975, 1980 en 1982 tot 1985 werden vermeld om vergelijkingen te vergemakkelijken. De grafieken 1 tot 3 geven het verloop weer van de leveringen aan het buitenland in werkelijke prijzen van het Rijk, de gewesten en de provincies voor de jaren 1977 tot en met 1986.

Voor het Vlaams Gewest zijn de leveringen aan het buitenland gedurende de periode 1966-1986 gestegen van 128,4 miljard F tot 1.426,7 miljard F, wat een verhoging betekent van meer dan 1.000%. Voor het Waals Gewest viel een stijging te noteren van 71,6 miljard F in 1966 tot 420,7 miljard F in 1986 (verhoging met 487,6%) en voor het Brussels Gewest bedroeg de vermeerdering 607,5% (104,0 miljard F in 1986 t.o.v. 14,7 miljard F in 1966).

In de rangschikking van de provincies volgens belangrijkheid van hun leveringen aan het buitenland, komt Antwerpen op de eerste plaats met 29,7% van de Belgische industriële afzet in 1986. Het werkelijk aandeel van deze provincie ligt nog hoger, daar de bijna uitsluitend in Antwerpen gevestigde diamantindustrie, die voor aanzienlijke bedragen uitvoert, niet opgenomen werd. De provincie Oost-Vlaanderen komt op de tweede plaats met 14,3% gevolgd door de provincie Brabant met 12,9%. Daarna komen de provincies Limburg (11,9%) en West-Vlaanderen (11,6%). De provincies Luik en Henegouwen bekleeden de zesde en de zevende plaats met respectievelijk 8,7% en 8,4% van de totale uitvoer. De uitvoer van de provincies Namen en Luxemburg te zamen genomen vertegenwoordigt slechts 2,5% van de uitvoer van het Rijk.

Het aandeel van het Vlaams Gewest bedraagt meer dan drie maal dat van het Waals Gewest (respectievelijk 73,1% en 21,6%). Slechts 5,3% van de totale leveringen van het Rijk aan het buitenland is afkomstig van het Brussels Gewest.

Gedurende de periode 1966 - 1986 is het procentueel aandeel van het Vlaams Gewest in de totale leveringen van het Rijk aan het buitenland gestegen van ongeveer 60% naar meer dan 73%. Deze toename is hoofdzakelijk te danken aan de provincie Antwerpen waar een stijging met 9,7% werd genoteerd. Het aandeel van het Waals Gewest daalde gedurende dezelfde periode van 33,3% tot 21,6% en dat van het Brussels Gewest daalde van 6,9% tot 5,3%.

Tabel 1-B toont duidelijk aan dat, voor de periode 1966 - 1986, de Belgische economie in absolute cijfers steeds meer en meer is gaan leveren aan het buitenland (214,7 miljard F in 1966, 393,8 miljard F in 1970, 712,6 miljard F in 1975, 1.138,7 miljard F in 1980 en 1.951,4 miljard F in 1986). De relatieve belangrijkheid van de waarde van de uitvoer t.o.v. de totale waarde van de leveringen nam, voor het Rijk over de periode 1966 - 1986, toe van 36,4% in 1966, over 44,9% in 1970, 47,9% in 1975 en 53,1% in 1980 tot 61,6% in 1986. Altijd voor het Rijk, vertegenwoordigen de leveringen aan het buitenland van 1976 af meer dan de helft van de totale leveringen.

Koploper op grond van de procentuele belangrijkheid van de uitvoer is steeds de provincie Limburg die in 1986 74,1% van haar leveringen naar het buitenland verstuurt. De provincie Antwerpen zendt datzelfde jaar eveneens 68,6% van al haar leveringen naar het buitenland. De reden voor deze aanzienlijke exportquota's ligt in de belangrijke plaats die de op de uitvoer afgestemde chemische nijverheid en zware industrie inneemt in het geheel van de nijverheid van deze twee provincies. Op enige afstand volgen de provincies Henegouwen (59,8%), West-Vlaanderen (57,9%), Oost-Vlaanderen (57,9%) en Luik (56,6%). De provincies Namen en Brabant leveren respectievelijk nog 55,3% en 53,8% van hun leveringen aan het buitenland. De provincie Luxemburg levert proportioneel het minst aan het buitenland (47,3%).

In het Vlaams Gewest bedraagt de waarde van de leveringen aan het buitenland in 1986 reeds 63,6% van de waarde van de totale leveringen. Voor het Waals Gewest is dit percentage eveneens toegenomen tot 58,2%. Voor het Brussels Gewest bereikt het in 1986 52,3%.

De grafieken 4, 5 en 6 geven een beeld, voor de periode 1977 - 1986, van de leveringen aan het buitenland in procent van de totale leveringen per beschouwd gebied.

De grafieken 7 en 8 geven, voor dezelfde periode, het verloop weer van het relatief aandeel van de gewesten en van de provincies in de leveringen van het Rijk aan het buitenland.

De aandacht wordt erop gevestigd dat de leveringen gewaardeerd zijn in werkelijke prijzen, zodat hun ontwikkeling mede bepaald wordt door het prijsverloop.

b) Totale industriële leveringen en industriële leveringen aan het buitenland van de provincies en de gewesten (tabel 2, grafieken 9 tot 12).

De bedrijfstakken die in 1986 het meeste bijdragen tot het exportpakket van het Vlaams Gewest zijn: de metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw (38,6%), de rubber- en chemische nijverheid (21,2%), de voedingsmiddelenindustrie (9,3%), de non-ferrometaalnijverheid (samen met de ijzer- en staalnijverheid) (8,1%), de textielnijverheid (7,3%) en de leerlooierijen en pelterijen en de overige verwerkende industrieën (4,5%).

Voor het Waals Gewest zijn de belangrijkste bedrijfstakken: de metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw (27,4%), de ijzer- en staalnijverheid (22,1%), de rubber- en chemische nijverheid (14,7%) alsook de voedingsmiddelenindustrie (8,4%).

In het Brussels Gewest neemt de metaalverwerkende nijverheid de eerste plaats in met 63,7% van de leveringen aan het buitenland, gevolgd door de kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk) (9,6%).

Als vergelijkingsbasis volgen nu voor het Rijk in dalende volgorde de vier voornaamste branches: metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw (37,5%), rubber- en chemische nijverheid (18,9%), voedingsmiddelenindustrie (8,9%) en ijzer- en staalnijverheid (7,0%).

De procentuele bijdrage van de bedrijfstakken tot de leveringen aan het buitenland is voor de gewesten voor de periode 1977 - 1986 in beeld gebracht in grafieken 9 tot 11 (voor de cijfers verwijzen we eveneens naar tabel 2 van voorgaande studies). De overeenkomstige structuur voor het Rijk is in grafiek 12 voorgesteld.

Aangezien voor de periode 1966 - 1968 detailgegevens voor het Vlaamse en het Brussels Gewest ontbreken, zullen we ons in de hierna volgende vergelijkingen beperken tot de periode 1969 - 1986.

Gedurende de periode 1969 - 1986 is in het Vlaams Gewest het aandeel van de uitvoer van de rubber- en chemische nijverheid in de totale leveringen aan het buitenland gestegen van 14,9% naar 21,2%. Het aandeel van de voedingsmiddelenindustrie steeg van 5,3% in 1969 tot 9,3% in 1986. Anderzijds nam het percentage van de textielnijverheid af van 11,8% tot 7,3%, en dat van de ijzer- en staalnijverheid en van de non-ferrometaalnijverheid van 11,4% tot 8,1%.

In het Waals Gewest verbeterde gedurende de beschouwde periode de rubber- en chemische nijverheid haar positie: 5,8% in 1969 en 14,7% in 1986. Daarenboven steeg het aandeel van de leveringen aan het buitenland van de metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw enerzijds en van de voedingsmiddelenindustrie anderzijds in het totaal van de leveringen aan het buitenland van 23,8% en 2,8% in 1969 tot respectievelijk 27,4% en 8,4% in 1986. In 1986 vertegenwoordigde de uitvoer van de ijzer- en staalnijverheid in het Waals Gewest nog slechts 22,1% van de totale uitvoer van dit gewest; in 1969 bedroeg dit nog 40,6%.

De twee bedrijfstakken die in 1986 het meeste bijdragen tot de uitvoer van het Brussels Gewest vertonen in de periode 1969 - 1986 het volgende verloop: metaalverwerkende nijverheid van 52,3% in 1969 tot 63,7% in 1986 en kleding- en confectionijverheid van 5,1% in 1969 tot 9,6% in 1986.

Hierna worden de bedrijfstakken opgesomd die in 1986 in de drie gewesten een groot gedeelte van hun productie exporteren.

- Vlaams Gewest:

non-ferrometaalnijverheid en ijzer- en staalnijverheid (84,7%);
rubber- en chemische nijverheid (80,6%);
metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw (75,1%);
textielnijverheid (69,5%).

- Waals Gewest:

leerlooierijen en pelterijen (91,7%);
weefnijverheid (82,6%);
non-ferrometaalnijverheid (71,8%);
ijzer- en staalnijverheid (71,7%);
rubber- en chemische nijverheid (68,7%);
papiernijverheid en drukkerijen (66,2%).

- Brussels Gewest:

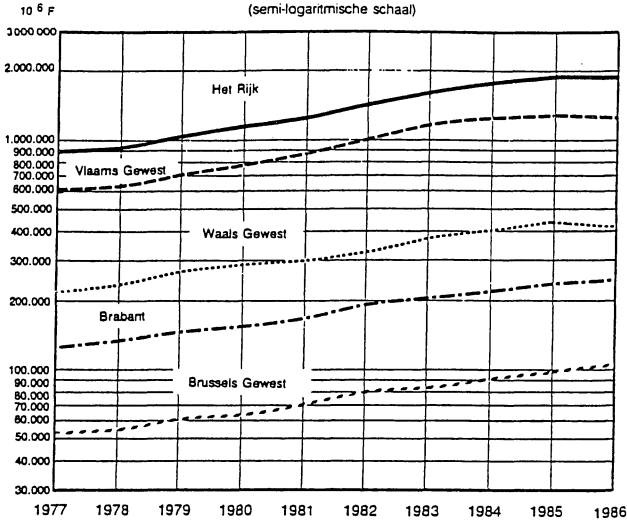
textielnijverheid (92,8%);
kleding en confectionijverheid (70,9%);
metaalverwerkende nijverheid (64,4%);
tabaksnijverheid (51,6%).

c) Totale industriële leveringen en industriële leveringen aan het buitenland van de bedrijfstakken (tabel 3, grafieken 13 tot 18).

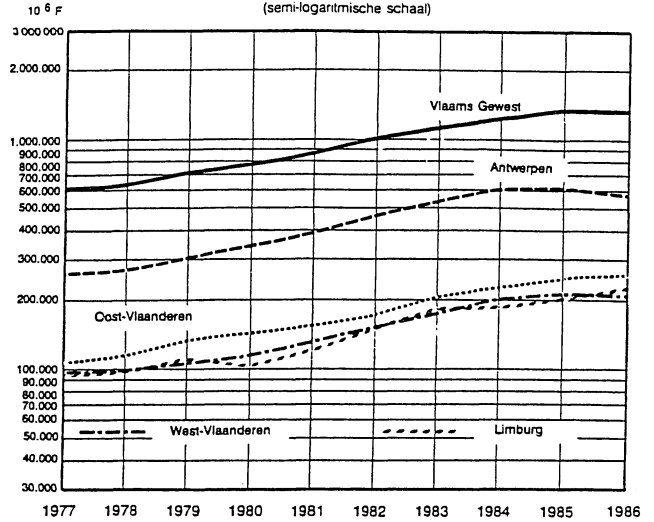
De grafieken 13 tot 18 geven, voor de diverse bedrijfstakken of gegroepeerde bedrijfstakken, de ontwikkeling weer van de leveringen aan het buitenland in werkelijke prijzen van de gewesten en het Rijk.

GRAFIEKEN 1 TOT 6

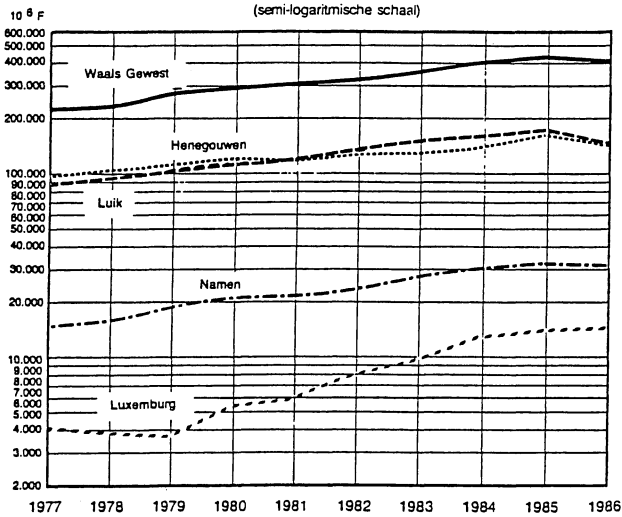
Leveringen aan het buitenland in werkelijke prijzen van de gewesten en van Brabant (semi-logaritmische schaal)

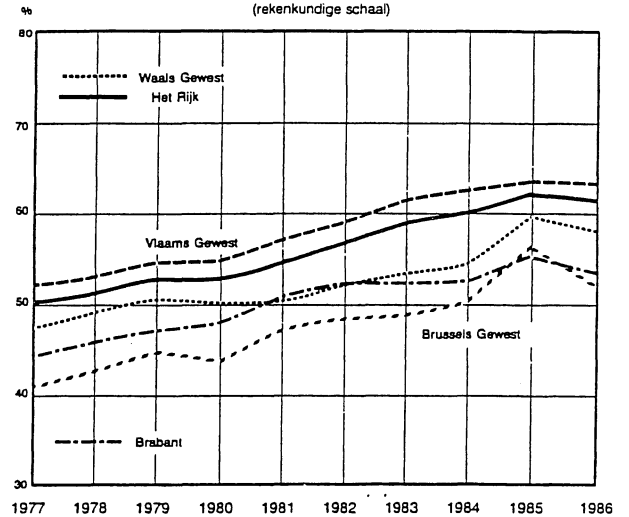
Leveringen aan het buitenland in werkelijke prijzen van de Vlaamse provincies (semi-logaritmische schaal)

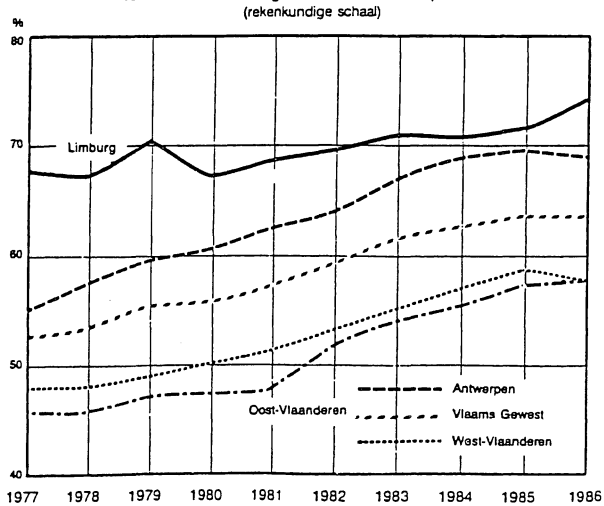
Leveringen aan het buitenland in werkelijke prijzen van de Waalse provincies (semi-logaritmische schaal)

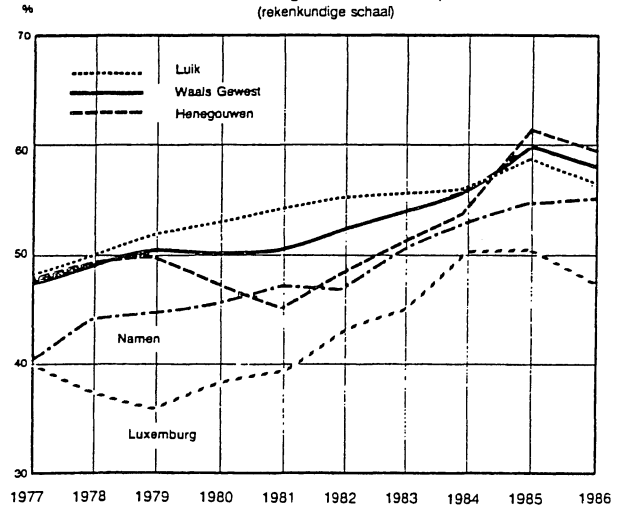
Leveringen aan het buitenland in % van de totale leveringen van de gewesten (rekenkundige schaal)

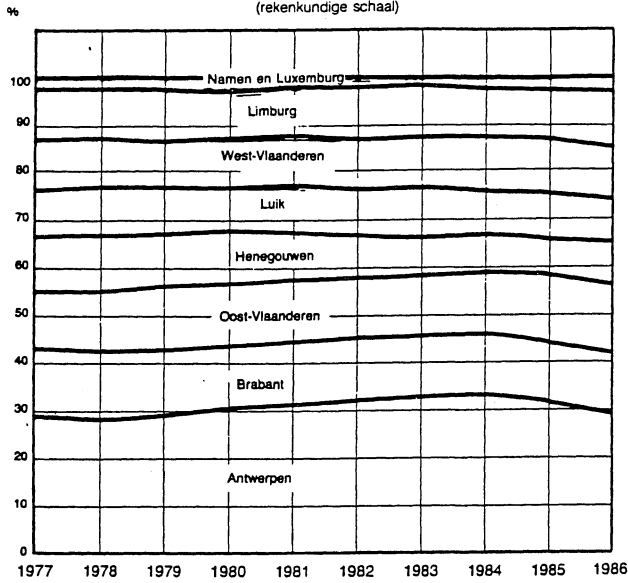
Leveringen aan het buitenland in % van de totale leveringen van de Vlaamse provincies (rekenkundige schaal)

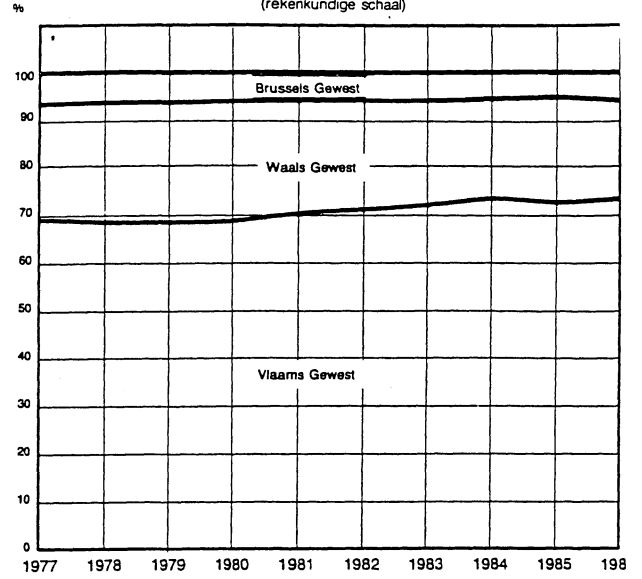
Leveringen aan het buitenland in % van de totale leveringen van de Waalse provincies (rekenkundige schaal)

Aandeel van de provincies in de leveringen aan het buitenland van het Rijk (rekenkundige schaal)

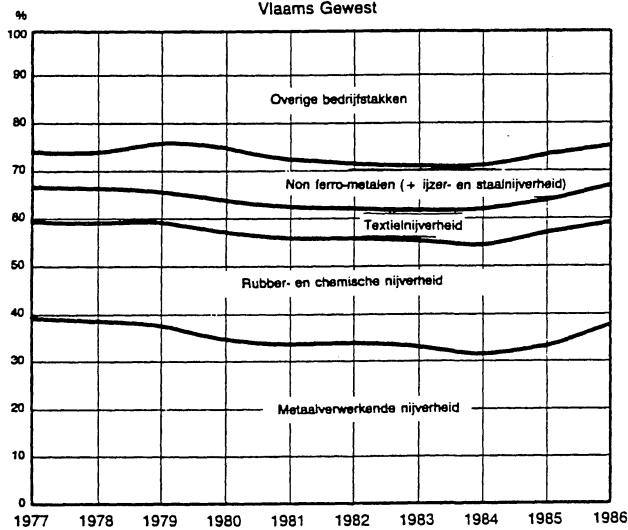
Aandeel van de gewesten in de leveringen aan het buitenland van het Rijk (rekenkundige schaal)

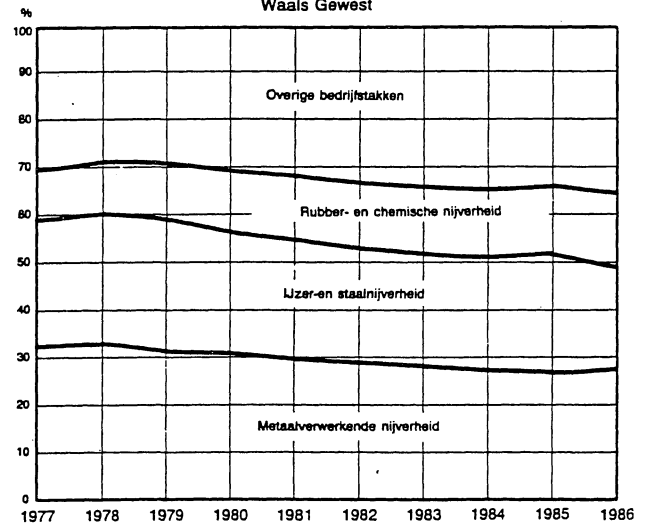
GRAFIEKEN 9 TOT 12

Procentuele indeling per bedrijfstak van de leveringen aan het buitenland van het Rijk en van de Gewesten (rekenkundige schaal)

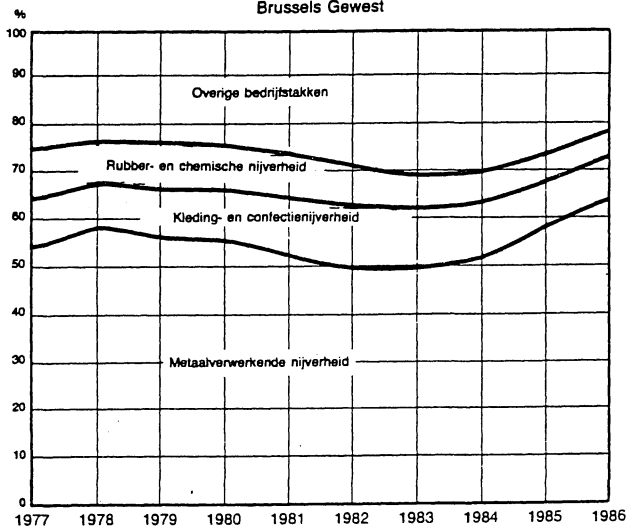
Vlaams Gewest

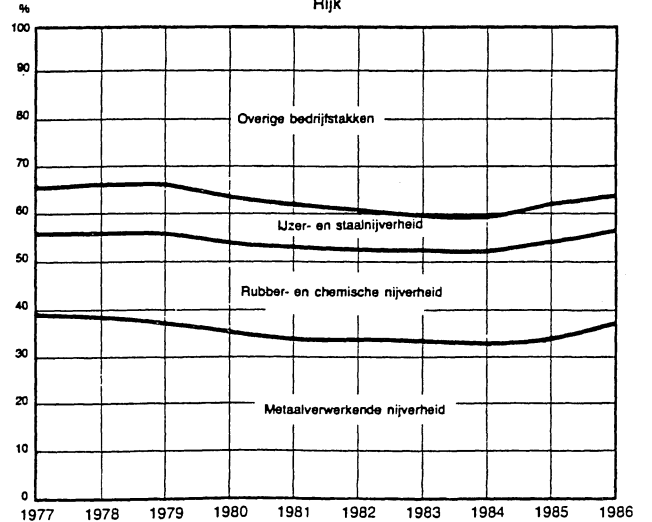
Waals Gewest

Brussels Gewest

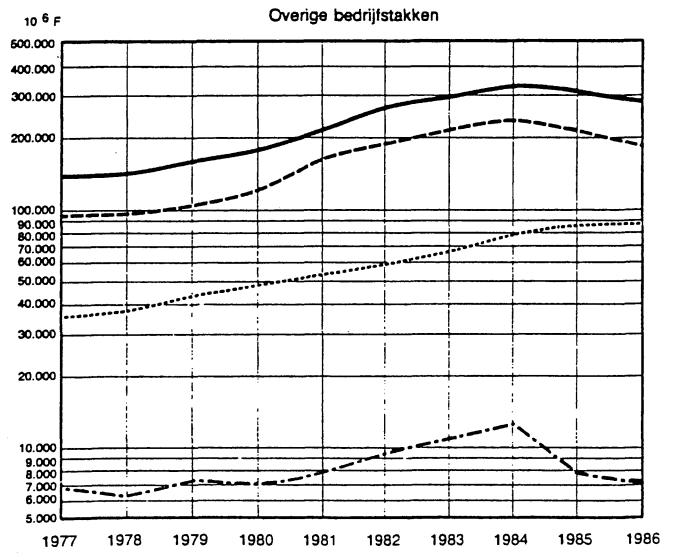
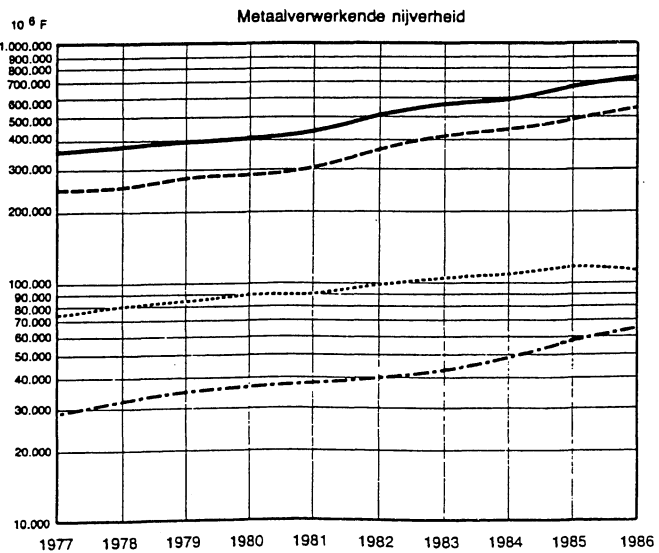
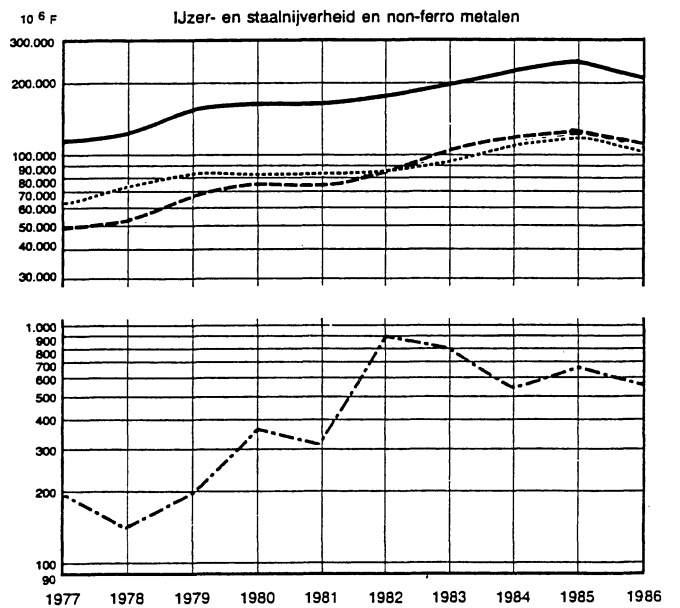
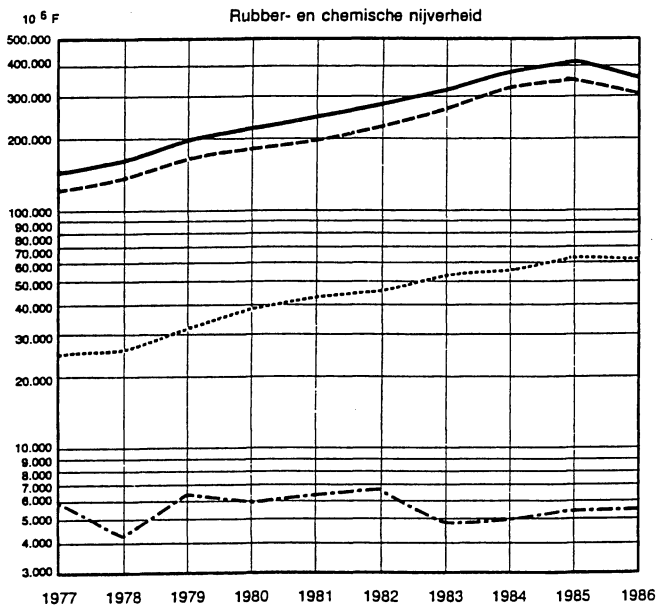
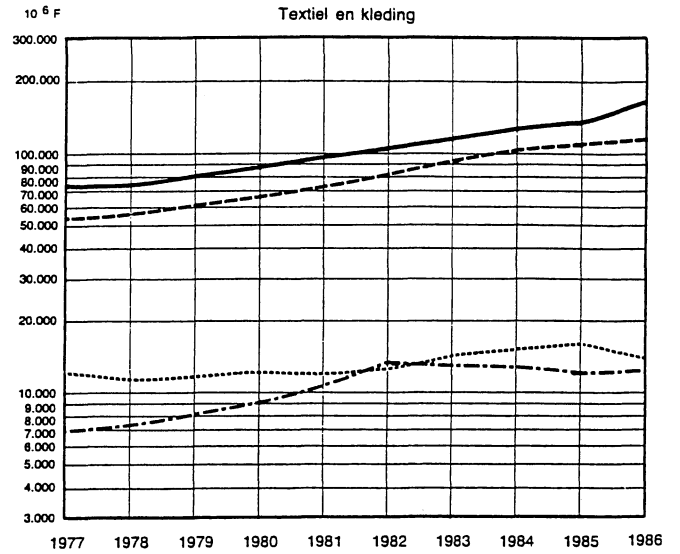
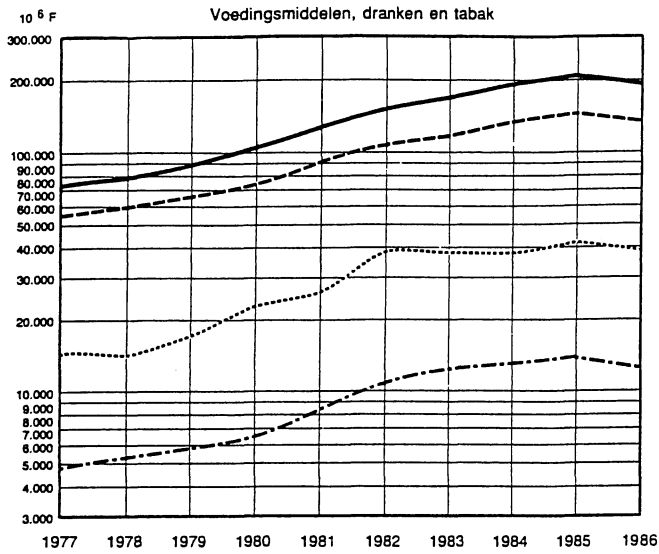

Rijk

GRAFIEKEN 13 TOT 18

Ontwikkeling volgens gewesten van leveringen aan het buitenland van de diverse bedrijfstakken (semi-logaritmische schaal),

— Rijk - - - - - Vlaams Gewest Waals Gewest - . - . - Brussels Gewest

TABEL I.- RETROSPECTIEF OVERZICHT - 1966, 1970, 1975, 1980 EN VAN 1982 TOT 1986

GEBIED	1966	1970	1975	1980	1982	1983	1984	1985	1986
--------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

**A.- TOTALE INDUSTRIELE LEVERINGEN, INCLUSIEF CESSIES, VAN DE PROVINCIES,
DE GEWESTEN EN VAN VLAAMS EN WAALS BRABANT (IN MILJOEN F).**

Antwerpen	107.853	191.859	367.829	571.644	746.245	814.602	919.594	912.609	844.787
Brabant	124.668	170.018	245.309	329.820	371.701	386.038	438.731	442.156	468.390
Henegouwen	82.016	116.767	191.945	264.044	271.026	265.779	281.703	283.690	275.770
Luik	80.869	100.775	162.431	217.903	259.598	283.740	307.113	311.291	297.631
Limburg	34.501	55.955	104.537	157.883	219.191	253.545	268.071	288.011	313.434
Luxemburg	4.859	6.954	11.415	13.973	18.298	20.785	27.298	28.708	32.094
Namen	12.981	19.540	27.089	45.100	49.944	54.494	57.375	60.359	59.761
Oost-Vlaanderen	79.601	118.133	204.250	307.079	349.136	381.430	437.870	469.811	481.371
West-Vlaanderen	62.899	96.884	173.581	237.554	297.504	325.691	375.957	389.833	392.885
Het Rijk:	590.247	876.885	1.488.386	2.145.000	2.582.643	2.786.104	3.113.712	3.186.468	3.166.123

Brussels Gewest	61.703	79.931	109.557	146.500	167.820	171.488	184.595	174.526	198.667
Vlaams Gewest	334.268	534.367	958.422	1.416.416	1.771.343	1.943.404	2.201.190	2.268.638	2.244.183
Waals Gewest	194.276	262.587	420.407	582.084	643.480	671.212	727.927	743.304	723.273
Vlaams Brabant	49.414	71.536	108.225	142.256	159.267	168.136	199.698	208.374	211.706
Waals Brabant	13.551	18.551	27.527	41.064	44.614	46.414	54.438	59.256	58.017

**B.- INDUSTRIELE LEVERINGEN AAN HET BUITENLAND VAN DE PROVINCIES,
DE GEWESTEN EN VAN VLAAMS EN WAALS BRABANT (IN MILJOEN F).**

Antwerpen	42.838	97.367	190.309	344.995	474.307	545.040	634.590	634.530	579.318
Brabant	33.118	59.008	97.886	157.231	195.775	203.841	230.961	247.141	252.180
Henegouwen	28.398	53.469	90.668	124.914	131.981	135.880	151.712	173.221	164.841
Luik	31.674	44.611	77.544	115.842	144.007	158.989	172.352	183.186	168.556
Limburg	18.910	35.732	66.603	105.666	152.226	179.509	188.393	206.787	232.164
Luxemburg	1.221	2.755	4.253	5.334	7.875	9.305	13.709	14.459	15.183
Namen	4.440	7.523	10.701	20.544	23.344	27.595	30.269	33.060	33.027
Oost-Vlaanderen	27.439	48.867	92.304	145.460	180.482	205.797	240.965	268.477	278.533
West-Vlaanderen	26.676	44.459	82.332	118.703	157.997	179.201	213.861	228.749	227.604
Het Rijk:	214.714	393.791	712.600	1.138.689	1.467.994	1.645.157	1.876.812	1.989.610	1.951.406

Brussels Gewest	14.736	24.240	40.388	64.343	81.767	84.027	92.848	98.180	103.985
Vlaams Gewest	128.423	251.069	474.346	783.243	1.049.276	1.198.656	1.379.247	1.445.466	1.426.721
Waals Gewest	71.555	118.482	197.866	291.103	336.951	362.474	404.717	445.964	420.700
Vlaams Brabant	12.560	24.644	42.798	68.419	84.264	89.109	101.438	106.923	109.102
Waals Brabant	5.822	10.124	14.700	24.469	29.744	30.705	36.675	42.038	39.093

Tabel I.- (vervolg)

GEBIED	1966	1970	1975	1980	1982	1983	1984	1985	1986
--------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

**C.- LEVERINGEN AAN HET BUTTENLAND VAN IEDER GEBIED IN
PERCENT VAN DE TOTALE LEVERINGEN VAN HET DESBETREFFENDE GEBIED.**

Antwerpen	39,7	50,7	51,7	60,4	63,6	66,9	69,0	69,5	68,6
Brabant	26,6	34,7	39,9	47,7	52,7	52,8	52,6	55,9	53,8
Henegouwen	34,6	45,8	47,2	47,3	48,7	51,1	53,9	61,1	59,8
Luik	39,2	44,3	47,7	53,2	55,5	56,0	56,1	58,8	56,6
Limburg	54,8	63,9	63,7	66,9	69,4	70,8	70,3	71,8	74,1
Luxemburg	25,1	39,6	37,3	38,2	43,0	44,8	50,2	50,4	47,3
Namen	34,2	38,5	39,5	45,6	46,7	50,6	52,8	54,8	55,3
Oost-Vlaanderen	34,5	41,4	45,2	47,4	51,7	54,0	55,0	57,1	57,9
West-Vlaanderen	42,4	45,9	47,4	50,0	53,1	55,0	56,9	58,7	57,9

Het Rijk: 36,4 44,9 47,9 53,1 56,8 59,0 60,3 62,4 61,6

Brussels Gewest	23,9	30,3	36,9	43,9	48,7	49,0	50,3	56,3	52,3
Vlaams Gewest	38,4	47,0	49,5	55,3	59,2	61,7	62,7	63,7	63,6
Waals Gewest	36,8	45,1	47,1	50,0	52,4	54,0	55,6	60,0	58,2
Vlaams Brabant	25,4	34,4	39,5	48,1	52,9	53,0	50,8	51,3	51,5
Waals Brabant	43,0	54,6	53,4	59,6	66,7	66,2	67,4	70,9	67,4

**D.- LEVERINGEN AAN HET BUTTENLAND VAN IEDER GEBIED IN
PERCENT VAN DE LEVERINGEN AAN HET BUTTENLAND VAN HET RIJK.**

Antwerpen	20,0	24,7	26,7	30,3	32,4	33,2	33,8	31,9	29,7
Brabant	15,4	15,0	13,7	13,7	13,4	12,4	12,3	12,4	12,9
Henegouwen	13,2	13,6	12,7	11,0	8,9	8,3	8,0	8,7	8,4
Luik	14,8	11,3	10,9	10,2	9,8	9,6	9,2	9,2	8,7
Limburg	8,8	9,1	9,4	9,3	10,4	10,9	10,0	10,5	11,9
Luxemburg	0,6	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7
Namen	2,1	1,9	1,5	1,8	1,6	1,7	1,6	1,7	1,8
Oost-Vlaanderen	12,7	12,4	12,9	12,9	12,2	12,5	12,9	13,4	14,3
West-Vlaanderen	12,4	11,3	11,6	10,3	10,7	10,8	11,6	11,5	11,6

Het Rijk: 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0

Brussels Gewest	6,9	6,1	5,6	5,6	5,6	5,1	4,9	4,9	5,3
Vlaams Gewest	59,8	63,8	66,6	68,8	71,5	72,8	73,7	72,7	73,1
Waals Gewest	33,3	30,1	27,8	25,6	22,9	22,1	21,4	22,4	21,6
Vlaams Brabant	5,8	6,3	6,0	6,0	5,8	5,4	5,4	5,4	5,6
Waals Brabant	2,7	2,6	2,1	2,1	2,0	1,9	2,0	2,1	2,0

TABEL II.- TOTALE INDUSTRIELE LEVERINGEN EN INDUSTRIELE LEVERINGEN AAN HET BUITENLAND VAN DE PROVINCIES, GEWESTEN EN VAN VLAAMS EN WAALS BRABANT - 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
--------------	--	---	--	--

ANTWERPEN

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	2.421	1.140	47,1	0,2
Voedingsmiddelenindustrie	94.035	31.665	33,7	5,5
Drankbereiding	13.625	3.874	28,4	0,7
Tabaksnijverheid	5.474	526	9,6	0,1
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage; weefnijverheid	78	2	2,6	0,0
Breigoednijverheid; overige sectoren van de textiel- nijverheid	983	848	86,3	0,1
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	4.384	1.753	40,0	0,3
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	496	33	6,7	0,0
Hout- en meubelnijverheid	13.929	6.107	43,8	1,1
Papiernijverheid en drukkerijen	32.289	14.524	45,0	2,5
Rubber- en chemische nijverheid	244.994	211.103	86,2	36,4
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken	59.924	28.368	47,3	4,9
Klei- en keramieknijverheid	2.047	96	4,7	0,0
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	9.236	5.082	55,0	0,9
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen	75.342	62.837	83,4	10,9
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	261.899	195.365	74,6	33,7
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	23.631	15.995	67,7	2,7
Totaal:	844.787	579.318	68,6	100,0

BRABANT

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	670	122	18,2	0,0
Voedingsmiddelenindustrie	74.427	21.919	29,5	8,7
Drankbereiding	22.650	4.439	19,6	1,8
Tabaksnijverheid	11.128	5.737	51,6	2,3
Breigoednijverheid	637	309	48,5	0,1
Overige sectoren van de textielnijverheid	2.699	2.556	94,7	1,0
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	16.154	10.474	64,8	4,2
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	1.608	227	14,1	0,1
Hout- en meubelnijverheid	7.113	1.747	24,6	0,7
Papiernijverheid en drukkerijen	49.297	23.570	47,8	9,3
Rubber- en chemische nijverheid	48.359	24.085	49,8	9,6
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid.	5.349	1.563	29,2	0,6
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	4.997	2.576	51,6	1,0
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen	15.266	12.627	82,7	5,0
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	194.073	130.945	67,5	51,9
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	13.963	9.284	66,5	3,7
Totaal:	468.390	252.180	53,8	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
HENEGOUWEN				
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	6.387	1.241	19,4	0,8
Voedingsmiddelenindustrie	14.197	5.690	40,1	3,4
Drankbereiding, tabaksnijverheid	3.973	631	15,9	0,4
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	5.450	3.072	56,4	1,9
Weefnijverheid	9.448	7.965	84,3	4,8
Breigoednijverheid	1.475	661	44,8	0,4
Overige sectoren van de textielnijverheid	475	335	70,5	0,2
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk); schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	1.459	396	27,1	0,2
Hout- en meubelnijverheid	2.129	395	18,6	0,2
Papiernijverheid en drukkerijen	11.656	6.125	52,5	3,7
Rubber- en chemische nijverheid	43.695	32.172	73,6	19,5
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken	10.411	1.331	12,8	0,8
Klei- en keramieknijverheid	3.759	2.276	60,5	1,4
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	18.258	8.348	45,7	5,1
IJzer- en staalnijverheid	52.701	38.754	73,5	23,5
Non-ferrometalen	3.153	1.914	60,7	1,2
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	79.836	49.538	62,0	30,0
Leerlooierijen en pelterijen	470	417	88,7	0,3
Overige verwerkende industrieën	6.838	3.580	52,4	2,2
Totaal:	275.770	164.841	59,8	100,0
LUIK				
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	4.656	1.502	32,3	0,9
Voedingsmiddelenindustrie	42.111	20.350	48,3	12,1
Drankbereiding; tabaksnijverheid	21.626	2.595	12,0	1,5
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	705	491	69,6	0,3
Weefnijverheid	1.212	844	69,6	0,5
Breigoednijverheid; overige sectoren van de textielnijverheid	1.098	681	62,0	0,4
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	358	40	11,2	0,0
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	56	9	16,1	0,0
Hout- en meubelnijverheid	3.491	881	25,2	0,5
Papiernijverheid en drukkerijen	11.587	6.002	51,8	3,6
Rubber- en chemische nijverheid	19.033	14.382	75,6	8,5
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken	5.436	63	1,2	0,0
Klei- en keramieknijverheid	781	312	39,9	0,2
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	11.867	7.707	64,9	4,6
IJzer- en staalnijverheid	63.526	42.525	66,9	25,2
Non-ferrometalen	8.201	6.237	76,1	3,7
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	86.451	54.073	62,5	32,1
Leerlooierijen en pelterijen	1.192	1.107	92,9	0,7
Overige verwerkende industrieën	14.244	8.755	61,5	5,2
Totaal:	297.631	168.556	56,6	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
--------------	--	---	--	--

LIMBURG

Steenkoolmijnen en hun elektrische centrales	14.796	1.575	10,6	0,7
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploi- tatie van terrils	2.130	917	43,1	0,4
Voedingsmiddelenindustrie	13.715	3.055	22,3	1,3
Drankbereiding	7.662	804	10,5	0,3
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage; weefnijverheid; breigoednijverheid; overige sectoren van de textielnijverheid	4.305	1.553	36,1	0,7
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk); schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	2.033	970	47,7	0,4
Hout- en meubelnijverheid	10.388	5.269	50,7	2,3
Papiernijverheid en drukkerijen	8.309	6.265	75,4	2,7
Rubber- en chemische nijverheid	47.549	40.253	84,7	17,3
Klei- en keramieknijverheid	1.654	858	51,9	0,4
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	7.089	4.762	67,2	2,0
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen	17.015	13.683	80,4	5,9
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	163.615	142.516	87,1	61,4
Overige verwerkende industrieën	13.174	9.684	73,5	4,2
Totaal:	313.434	232.164	74,1	100,0

LUXEMBURG

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploi- tatie van terrils	512	27	5,3	0,2
Voedingsmiddelenindustrie; drankbereiding	7.752	3.366	43,4	22,2
Overige sectoren van de textielnijverheid; kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	186	172	92,5	1,1
Hout- en meubelnijverheid; papiernijverheid en druk- kerijen	5.611	3.780	67,4	24,9
Rubber- en chemische nijverheid	4.549	2.017	44,3	13,3
Klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijver- heid; cementagglomeraten, asbestcement	214	18	8,4	0,1
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	7.666	786	10,3	5,2
Overige verwerkende industrieën	5.604	5.017	89,5	33,0
Totaal:	32.094	15.183	47,3	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
--------------	--	---	--	--

NAMEN

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	6.485	3.840	59,2	11,6
Voedingsmiddelenindustrie; drankbereiding	11.881	6.617	55,7	20,0
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage; kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk); schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	44	0	0,0	0,0
Hout- en meubelnijverheid; papierenijverheid en drukkerijen	2.482	973	39,2	3,0
Rubber- en chemische nijverheid	13.250	7.135	53,8	21,6
Klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	15.552	9.384	60,3	28,4
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen; metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	8.231	4.046	49,2	12,3
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	1.836	1.032	56,2	3,1
Totaal:	59.761	33.027	55,3	100,0

OOST-VLAANDEREN

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	66	9	13,6	0,0
Voedingsmiddelenindustrie	96.629	38.524	39,9	13,8
Drankbereiding	8.368	1.140	13,6	0,4
Tabaksnijverheid	124	4	3,2	0,0
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	13.590	5.788	42,6	2,1
Weefnijverheid	38.269	31.531	82,4	11,3
Breigoednijverheid	7.945	2.773	34,9	1,0
Overige sectoren van de textielnijverheid	11.298	7.009	62,0	2,5
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	16.358	6.916	42,3	2,5
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	809	332	41,0	0,1
Hout- en meubelnijverheid	14.554	4.830	33,2	1,7
Papierenijverheid en drukkerijen	21.251	8.824	41,5	3,2
Rubber- en chemische nijverheid	44.014	30.399	69,1	10,9
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid	7.333	100	1,4	0,0
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	7.196	3.742	52,0	1,4
IJzer- en staalnijverheid; metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	156.096	114.400	73,3	41,1
Leerlooierijen en pelterijen	1.758	1.449	82,4	0,5
Overige verwerkende industrieën	35.713	20.763	58,1	7,5
Totaal:	481.371	278.533	57,9	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
WEST-VLAANDEREN				
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploi- tatie van terrils	351	220	62,7	0,1
Voedingsmiddelenindustrie	98.727	43.084	43,6	18,9
Drankbereiding	5.244	1.870	35,7	0,8
Tabaksnijverheid	1.165	451	38,7	0,2
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	7.953	2.656	33,4	1,2
Weefnijverheid	56.655	46.802	82,6	20,6
Breigoednijverheid	2.087	913	43,7	0,4
Overige sectoren van de textielnijverheid	6.512	4.215	64,7	1,8
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	10.234	5.312	51,9	2,3
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	471	84	17,8	0,0
Hout- en meubelnijverheid	37.175	18.604	50,0	8,2
Papiernijverheid en drukkerijen	8.500	2.316	27,2	1,0
Rubber- en chemische nijverheid	11.827	7.920	67,0	3,5
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglome- raten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement; non-ferrometalen	16.016	8.270	51,6	3,6
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	112.911	76.849	68,1	33,8
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	17.057	8.038	47,1	3,6
Totaal:	392.885	227.604	57,9	100,0
BRUSSELS GEWEST				
Voedingsmiddelenindustrie	20.696	5.631	27,2	5,4
Drankbereiding	6.542	640	9,8	0,6
Tabaksnijverheid	11.128	5.737	51,6	5,5
Breigoednijverheid; overige sectoren van de textiel- nijverheid	2.820	2.617	92,8	2,5
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	14.110	10.007	70,9	9,6
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	676	124	18,3	0,1
Hout- en meubelnijverheid	1.780	514	28,9	0,5
Papiernijverheid en drukkerijen	17.922	4.157	23,2	4,0
Rubber- en chemische nijverheid	12.503	5.449	43,6	5,3
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglome- raten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	3.438	1.489	43,3	1,4
Non-ferrometalen	1.440	569	39,5	0,6
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	102.796	66.178	64,4	63,7
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	2.816	873	31,0	0,8
Totaal:	198.667	103.985	52,3	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
VLAAMS GEWEST				
Steenkoolmijnen en hun elektrische centrales	14.796	1.575	10,6	0,1
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploi- tatie van terrils	5.045	2.286	45,3	0,2
Voedingsmiddelenindustrie	353.005	132.411	37,5	9,3
Drankbereiding	49.408	11.402	23,1	0,8
Tabaksnijverheid	6.763	981	14,5	0,1
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage; weefnijverheid; breigoednijverheid; overige sectoren van de textielnijverheid	150.082	104.295	69,5	7,3
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	34.386	15.315	44,5	1,1
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	3.004	595	19,8	0,0
Hout- en meubelnijverheid	81.187	36.031	44,4	2,5
Papiernijverheid en drukkerijen	86.056	37.911	44,1	2,7
Rubber- en chemische nijverheid	374.617	302.089	80,6	21,2
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglom- meraten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid, glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	114.368	51.707	45,2	3,5
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen	135.834	115.006	84,7	8,1
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	733.705	551.172	75,1	38,6
Leerlooierijen en pelterijen; overige verwerkende industrieën	101.927	63.945	62,7	4,5
Totaal:	2.244.183	1.426.721	63,6	100,0
WAALS GEWEST				
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploi- tatie van terrils	18.633	6.732	36,1	1,6
Voedingsmiddelenindustrie	77.801	35.260	45,3	8,4
Drankbereiding	27.583	3.971	14,4	0,9
Tabaksnijverheid	1.587	308	19,4	0,1
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	6.155	3.563	57,9	0,8
Weefnijverheid	10.660	8.809	82,6	2,1
Breigoednijverheid	1.500	661	44,1	0,2
Overige sectoren van de textielnijverheid	1.708	1.109	64,9	0,3
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	2.321	618	26,6	0,1
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	102	9	8,8	0,0
Hout- en meubelnijverheid	9.508	2.939	30,9	0,7
Papiernijverheid en drukkerijen	43.308	28.660	66,2	6,8
Rubber- en chemische nijverheid	90.150	61.928	68,7	14,7
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglom- meraten, cokesfabrieken	15.847	1.394	8,8	0,3
Klei- en keramieknijverheid	5.383	2.929	54,4	0,7
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	45.147	25.116	55,6	6,0
IJzer- en staalnijverheid	129.794	93.090	71,7	22,1
Non-ferrometalen	11.354	8.151	71,8	1,9
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	193.995	115.150	59,4	27,4
Leerlooierijen en pelterijen	1.662	1.524	91,7	0,4
Overige verwerkende industrieën	29.075	18.779	64,6	4,5
Totaal:	723.273	420.700	58,2	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
--------------	--	---	--	--

VLAAMS BRABANT

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	77	0	0,0	0,0
Voedingsmiddelenindustrie	49.899	16.083	32,2	14,7
Drankbereiding	14.509	3.714	25,6	3,4
Breigoednijverheid, overige sectoren van de textielnijverheid	407	205	50,4	0,2
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk); schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	2.605	510	19,6	0,5
Hout- en meubelnijverheid	5.141	1.221	23,8	1,1
Papiernijverheid en drukkerijen	15.707	5.982	38,1	5,5
Rubber- en chemische nijverheid	26.233	12.414	47,3	11,4
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken; klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	6.809	2.650	38,9	2,4
IJzer- en staalnijverheid; non-ferrometalen	1.023	930	90,9	0,9
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	78.702	57.377	72,9	52,6
Overige verwerkende industrieën	10.594	8.016	75,7	7,3
Totaal:	211.706	109.102	51,5	100,0

WAALS BRABANT

Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	593	122	20,6	0,3
Voedingsmiddelenindustrie	3.832	205	5,3	0,5
Drankbereiding; tabaksnijverheid	1.599	85	5,3	0,2
Breigoednijverheid; overige sectoren van de textielnijverheid	109	43	39,5	0,1
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	371	60	16,2	0,2
Hout- en meubelnijverheid	192	12	6,3	0,0
Papiernijverheid en drukkerijen	15.668	13.431	85,7	34,4
Rubber- en chemische nijverheid	9.623	6.222	64,7	15,9
Klei- en keramieknijverheid; glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement; ijzer- en staalnijverheid	12.902	11.128	86,3	28,5
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	12.575	7.390	58,8	18,9
Overige verwerkende industrieën	553	395	71,4	1,0
Totaal:	58.017	39.093	67,4	100,0

Tabel II. (vervolg) - Jaar 1986

OMSCHRIJVING	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van de bedrijfstak in het beschouwde gebied	% van iedere bedrijfs- tak in de leveringen van het beschouwde gebied aan het buitenland
HET RIJK				
Steenkoolmijnen en hun elektrische centrales	14.796	1.575	10,6	0,1
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils	23.678	9.018	38,1	0,5
Voedingsmiddelenindustrie	451.502	173.302	38,4	8,9
Drankbereiding	83.533	16.013	19,2	0,8
Tabaksnijverheid	19.478	7.026	36,1	0,4
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage	29.136	12.875	44,2	0,7
Weefnijverheid	106.278	87.814	82,6	4,5
Breigoednijverheid	12.474	4.804	38,5	0,3
Overige sectoren van de textielnijverheid	25.037	15.561	62,2	0,8
Kleding- en confectienijverheid (inclusief confectie van bontwerk)	50.817	25.940	51,0	1,3
Schoenen, handschoenen en andere lederprodukten	3.782	728	19,2	0,0
Hout- en meubelnijverheid	92.475	39.484	42,7	2,0
Papiernijverheid en drukkerijen	147.286	70.728	48,0	3,6
Rubber- en chemische nijverheid	477.270	369.466	77,4	18,9
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken	88.812	32.048	36,1	1,6
Klei- en keramieknijverheid	13.153	5.032	38,3	0,3
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten, asbestcement	82.218	45.555	55,4	2,3
IJzer- en staalnijverheid	179.476	137.392	76,6	7,0
Non-ferrometalen	98.946	79.424	80,3	4,1
Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw	1.030.496	732.500	71,1	37,5
Leerlooierijen en pelterijen	3.728	3.233	86,7	0,2
Overige verwerkende industrieën	131.752	81.888	62,2	4,2
Totaal:	3.166.123	1.951.406	61,6	100,0

**TABEL III.- TOTALE INDUSTRIELE LEVERINGEN EN INDUSTRIELE LEVERINGEN
AAN HET BUITENLAND VAN DE BEDRIJFSTAKKEN - 1986**

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Steenkoolmijnen en hun elektrische centrales				
Limburg	14.796	1.575	10,6	100,0
Het Rijk:	14.796	1.575	10,6	100,0
Vlaams Gewest	14.796	1.575	10,6	100,0
Graverijen, groeven, aanverwante industrie en exploitatie van terrils				
Antwerpen	2.421	1.140	47,1	12,7
Brabant	670	122	18,2	1,4
Henegouwen	6.387	1.241	19,4	13,8
Luik	4.656	1.502	32,3	16,6
Limburg	2.130	917	43,1	10,1
Luxemburg	512	27	5,3	0,3
Namen	6.485	3.840	59,2	42,6
Oost-Vlaanderen	66	9	13,6	0,1
West-Vlaanderen	351	220	62,7	2,4
Het Rijk:	23.678	9.018	38,1	100,0
Vlaams Gewest	5.045	2.286	45,3	25,3
Waals Gewest	18.633	6.732	36,1	74,7
Vlaams Brabant	77	0	0,0	0,0
Waals Brabant	593	122	20,6	1,4
Voedingsmiddelenindustrie				
Antwerpen	94.035	31.665	33,7	18,4
Brabant	74.427	21.919	29,5	12,6
Henegouwen	14.197	5.690	40,1	3,3
Luik	42.111	20.350	48,3	11,8
Limburg	13.715	3.055	22,3	1,7
Luxemburg en Namen	17.661	9.015	51,0	5,1
Oost-Vlaanderen	96.629	38.524	39,9	22,2
West-Vlaanderen	98.727	43.084	43,6	24,9
Het Rijk:	451.502	173.302	38,4	100,0
Brussels Gewest	20.696	5.631	27,2	3,2
Vlaams Gewest	353.005	132.411	37,5	76,5
Waals Gewest	77.801	35.260	45,3	20,3
Vlaams Brabant	49.899	16.083	32,2	9,3
Waals Brabant	3.832	205	5,3	0,1

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Drankbereiding				
Antwerpen	13.625	3.874	28,4	24,2
Brabant	22.650	4.439	19,6	27,7
Henegouwen en Luik	24.012	2.918	12,2	18,2
Limburg	7.662	804	10,5	5,0
Luxemburg en Namen	1.972	968	49,1	6,1
Oost-Vlaanderen	8.368	1.140	13,6	7,1
West-Vlaanderen	5.244	1.870	35,7	11,7
Het Rijk:	83.533	16.013	19,2	100,0
Brussels Gewest	6.542	640	9,8	4,0
Vlaams Gewest	49.408	11.402	23,1	71,2
Waals Gewest	27.583	3.971	14,4	24,8
Vlaams Brabant	14.509	3.714	25,6	23,2
Waals Brabant	1.599	85	5,3	0,5
Tabaksnijverheid				
Antwerpen	5.474	526	9,6	7,5
Brabant	11.128	5.737	51,6	81,7
Henegouwen en Luik	1.587	308	19,4	4,3
Oost-Vlaanderen	124	4	3,2	0,1
West-Vlaanderen	1.165	451	38,7	6,4
Het Rijk:	19.478	7.026	36,1	100,0
Brussels Gewest	11.128	5.737	51,6	81,7
Vlaams Gewest	6.763	981	14,5	14,0
Waals Gewest	1.587	308	19,4	4,3
Katoen- en wolspinnerijen en naaigarenfabricage				
Antwerpen, Limburg en Namen	1.438	868	60,4	6,7
Henegouwen	5.450	3.072	56,4	23,9
Luik	705	491	69,6	3,8
Oost-Vlaanderen	13.590	5.788	42,6	44,9
West-Vlaanderen	7.953	2.656	33,4	20,7
Het Rijk:	29.136	12.875	44,2	100,0
Vlaams Gewest	22.981	9.312	40,5	72,3
Waals Gewest	6.155	3.563	57,9	27,7

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Weefnijverheid				
Antwerpen en Limburg	694	672	96,8	0,8
Henegouwen	9.448	7.965	84,3	9,1
Luik	1.212	844	69,6	0,9
Oost-Vlaanderen	38.269	31.531	82,4	35,9
West-Vlaanderen	56.655	46.802	82,6	53,3
Het Rijk:	106.278	87.814	82,6	100,0
Vlaams Gewest	95.618	79.005	82,6	90,0
Waals Gewest	10.660	8.809	82,6	10,0
Breigoednijverheid				
Antwerpen en Limburg	317	148	46,7	3,1
Brabant	637	309	48,5	6,5
Henegouwen en Luik	1.488	661	44,4	13,7
Oost-Vlaanderen	7.945	2.773	34,9	57,7
West-Vlaanderen	2.087	913	43,7	19,0
Het Rijk:	12.474	4.804	38,5	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	10.974	4.143	37,8	86,3
Waals Gewest	1.500	661	44,1	13,7
Overige sectoren van de textielnijverheid				
Antwerpen, Limburg en Luxemburg	2.968	765	25,8	4,9
Brabant	2.699	2.556	94,7	16,4
Henegouwen	475	335	70,5	2,2
Luik	1.085	681	62,8	4,4
Oost-Vlaanderen	11.298	7.009	62,0	45,0
West-Vlaanderen	6.512	4.215	64,7	27,1
Het Rijk:	25.037	15.561	62,2	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	23.329	14.452	61,9	92,8
Waals Gewest	1.708	1.109	64,9	7,2

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Kleding- en confectienijverheid (incl. confectie van bontwerk)				
Antwerpen	4.384	1.753	40,0	6,7
Brabant	16.154	10.474	64,8	40,4
Henegouwen, Limburg, Luxemburg en Namen	3.329	1.445	43,4	5,7
Luik	358	40	11,2	0,1
Oost-Vlaanderen	16.358	6.916	42,3	26,7
West-Vlaanderen	10.234	5.312	51,9	20,4
Het Rijk:	50.817	25.940	51,0	100,0
Brussels Gewest	14.110	10.007	70,9	38,6
Vlaams Gewest	34.386	15.315	44,5	59,0
Waals Gewest	2.321	618	26,6	2,4
Schoen-, pantoffel-, handschoen-, marokijn-, en andere lederwarennijverheid				
Antwerpen	496	33	6,7	4,6
Brabant	1.608	227	14,1	31,2
Henegouwen, Limburg en Namen	342	43	12,6	5,9
Luik	56	9	16,1	1,2
Oost-Vlaanderen	809	332	41,0	45,6
West-Vlaanderen	471	84	17,8	11,5
Het Rijk:	3.782	728	19,2	100,0
Brussels Gewest	676	124	18,3	17,0
Vlaams Gewest	3.004	595	19,8	81,8
Waals Gewest	102	9	8,8	1,2
Hout- en meubelnijverheid				
Antwerpen	13.929	6.107	43,8	15,5
Brabant	7.113	1.747	24,6	4,4
Henegouwen	2.129	395	18,6	0,9
Luik	3.491	881	25,2	2,3
Limburg	10.388	5.269	50,7	13,3
Luxemburg en Namen	3.696	1.651	44,7	4,3
Oost-Vlaanderen	14.554	4.830	33,2	12,3
West-Vlaanderen	37.175	18.604	50,0	47,0
Het Rijk:	92.475	39.484	42,7	100,0
Brussels Gewest	1.780	514	28,9	1,3
Vlaams Gewest	81.187	36.031	44,4	91,2
Waals Gewest	9.508	2.939	30,9	7,5
Vlaams Brabant	5.141	1.221	23,8	3,1
Waals Brabant	192	12	6,3	0,0

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Papijnijverheid en drukkerijen				
Antwerpen	32.289	14.524	45,0	20,6
Brabant	49.297	23.570	47,8	33,4
Henegouwen	11.656	6.125	52,5	8,7
Luik	11.587	6.002	51,8	8,4
Limburg	8.309	6.265	75,4	8,8
Luxemburg en Namen	4.397	3.102	70,5	4,3
Oost-Vlaanderen	21.251	8.824	41,5	12,6
West-Vlaanderen	8.500	2.316	27,2	3,2
Het Rijk:	147.286	70.728	48,0	100,0
Brussels Gewest	17.922	4.157	23,2	5,9
Vlaams Gewest	86.056	37.911	44,1	53,7
Waals Gewest	43.308	28.660	66,2	40,4
Vlaams Brabant	15.707	5.982	38,1	8,5
Waals Brabant	15.668	13.431	85,7	19,0
Rubber- en chemische nijverheid				
Antwerpen	244.994	211.103	86,2	57,1
Brabant	48.359	24.085	49,8	6,5
Henegouwen	43.695	32.172	73,6	8,6
Luik	19.033	14.382	75,6	3,9
Limburg	47.549	40.253	84,7	10,9
Luxemburg	4.549	2.017	44,3	0,5
Namen	13.250	7.135	53,8	2,0
Oost-Vlaanderen	44.014	30.399	69,1	8,3
West-Vlaanderen	11.827	7.920	67,0	2,2
Het Rijk:	477.270	369.466	77,4	100,0
Brussels Gewest	12.503	5.449	43,6	1,5
Vlaams Gewest	374.617	302.089	80,6	81,8
Waals Gewest	90.150	61.928	68,7	16,7
Vlaams Brabant	26.233	12.414	47,3	3,3
Waals Brabant	9.623	6.222	64,7	1,7
Petroleumraffinaderijen, fabrieken van steenkoolagglomeraten, cokesfabrieken				
Antwerpen	59.924	28.368	47,3	88,5
Brabant, Oost- en West-Vlaanderen	13.041	2.286	17,5	7,1
Henegouwen	10.411	1.331	12,8	4,2
Luik	5.436	63	1,2	0,2
Het Rijk:	88.812	32.048	36,1	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	72.965	30.654	42,0	95,6
Waals Gewest	15.847	1.394	8,8	4,4

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Klei- en keramieknijverheid				
Antwerpen	2.047	96	4,7	1,9
Brabant, Luxemburg, Namen, Oost- en West-Vlaanderen	4.912	1.490	30,3	29,6
Henegouwen	3.759	2.276	60,5	45,2
Luik	781	312	39,9	6,2
Limburg	1.654	858	51,9	17,1
Het Rijk:	13.153	5.032	38,3	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	7.770	2.103	27,1	41,8
Waals Gewest	5.383	2.929	54,4	58,2
Glas- en cementnijverheid, cementagglomeraten en asbestcement				
Antwerpen	9.236	5.082	55,0	11,2
Brabant	4.997	2.576	51,6	5,7
Henegouwen	18.258	8.348	45,7	18,3
Luik	11.867	7.707	64,9	17,0
Limburg	7.089	4.762	67,2	10,4
Luxemburg, Namen en West-Vlaanderen	23.575	13.338	56,6	29,2
Oost-Vlaanderen	7.196	3.742	52,0	8,2
Het Rijk:	82.218	45.555	55,4	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	37.071	20.439	55,1	44,8
Waals Gewest	45.147	25.116	55,6	55,2
IJzer- en staalnijverheid				
Antwerpen, Brabant, Limburg, Namen en Oost-Vlaanderen	63.249	56.113	88,7	40,8
Henegouwen	52.701	38.754	73,5	28,2
Luik	63.526	42.525	66,9	31,0
Het Rijk:	179.476	137.392	76,6	100,0
Vlaams Gewest	49.682	44.302	89,2	32,2
Waals Gewest	129.794	93.090	71,7	67,8

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
--------	--	---	--	--

Nijverheid der non-ferrometalen

Antwerpen, Brabant, Limburg, Namen en West-Vlaanderen	87.592	71.273	81,4	89,8
Henegouwen	3.153	1.914	60,7	2,4
Luik	8.201	6.237	76,1	7,8
Het Rijk:	98.946	79.424	80,3	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	87.592	71.273	81,4	89,8
Waals Gewest	11.354	8.151	71,8	10,2

Metaalverwerkende nijverheid en scheepsbouw

Antwerpen	261.899	195.365	74,6	26,7
Brabant	194.073	130.945	67,5	17,8
Henegouwen	79.836	49.538	62,0	6,8
Luik	86.451	54.073	62,5	7,4
Limburg	163.615	142.516	87,1	19,4
Luxemburg	7.666	786	10,3	0,1
Namen en Oost-Vlaanderen	124.045	82.428	66,5	11,4
West-Vlaanderen	112.911	76.849	68,1	10,4
Het Rijk:	1.030.496	732.500	71,1	100,0
Brussels Gewest	102.796	66.178	64,4	9,0
Vlaams Gewest	733.705	551.172	75,1	75,2
Waals Gewest	193.995	115.150	59,4	15,8
Vlaams Brabant	78.702	57.377	72,9	7,8
Waals Brabant	12.575	7.390	58,8	1,0

Leerlooierijen en pelterijen

Antwerpen, Brabant, Namen en West-Vlaanderen	308	260	84,4	8,0
Henegouwen	470	417	88,7	12,9
Luik	1.192	1.107	92,9	34,2
Oost-Vlaanderen	1.758	1.449	82,4	44,9
Het Rijk:	3.728	3.233	86,7	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	2.066	1.709	82,7	52,9
Waals Gewest	1.662	1.524	91,7	47,1

Tabel III. (vervolg) - Jaar 1986

GEBIED	Totale leveringen (inclusief cessies) (in miljoen F)	Waarvan aan het buitenland (in miljoen F)	% buitenland t.o.v. de totale leveringen van het betreffende gebied	% van ieder gebied in de leveringen van het Rijk aan het buitenland
Overige verwerkende industrieën				
Antwerpen, Brabant, Namen en West-Vlaanderen	56.179	34.089	60,7	41,7
Henegouwen	6.838	3.580	52,4	4,3
Luik	14.244	8.755	61,5	10,7
Limburg	13.174	9.684	73,5	11,8
Luxemburg	5.604	5.017	89,5	6,1
Oost-Vlaanderen	35.713	20.763	58,1	25,4
Het Rijk:	131.752	81.888	62,2	100,0
Brussels Gewest, Vlaams Gewest	102.677	63.109	61,5	77,1
Waals Gewest	29.075	18.779	64,6	22,9

ENKELE VROEGER VERSCHENEN STUDIËN

- De Belgische input-outputrelaties 1959 (3 delen), algemene beschrijving van de berekeningsmethode, finale vraag tegen aankooprijzen en investeringen per bedrijfstak, technische coëfficiënten en de inverse matrix.

STATISTISCHE STUDIËN (1)

- Nr 1 — Analyse van de vraag op grond der Belgische Gezinsbudgetenquêtes van 1948-1949 en 1956-1957.
- Nr 2 — Groei van het nationaal inkomen van 1948 tot 1959 en vooruitzichten op deze basis voor de komende jaren.
— De gezinsuitgaven voor vaste brandstoffen, elektriciteit en stadgas van 1948 tot 1959.
— De prijs- en inkomenselasticiteiten van de vraag der gezinnen naar steenkolen, gas en elektriciteit volgens de tijdreeksen 1948-1959 - Vooruitzichten inzake gezinsverbruik voor 1965.
- Nr 3 — Enkele aspecten van de nauwkeurigheid van ramingen gebaseerd op de gezinsbudgetenquêtes.
— Verdeling over provincies en taalstreken van de toegevoegde waarde per bedrijfstak en het totale binnenlandse produkt.
- Nr 4 — De nationale rekeningen van België 1953-1962.
- Nr 5 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 - Beschrijving van de methode - Inkomen, consumptie en besparingen voor tien sociale groepen.
- Nr 6 — De toegevoegde waarde per bedrijfstak en per werknemer in de verschillende provincies en taalstreken van 1955 tot 1959.
— Evolutie van de industriële concentratie, verschillen in rendement, de bezoldigingen, de toegevoegde waarde en de investeringen volgens de dimensie van de industriële inrichtingen.
- Nr 7 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 - Structuur van het gezinsbudget volgens gezinslasten en volgens taalstreken - Onderzoek naar het representatief karakter van het gezinsbudgetonderzoek.
- Nr 8 — De nationale rekeningen van België 1953-1963 - Hoofdlijnen van de ontwikkeling.
- Nr 9 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 - Structuur van het budget volgens grootteklassen van de gemeenten en de bedrijfstak waarin het gezinshoofd tewerkgesteld is - Structuur van het budget voor gezinnen die spaarden enerzijds en die ontspaarden anderzijds.
- Nr 10 — De herziening 1964 van de index van de industriële produktie.
— Produktie-indexcijfers van intermediaire-, consumptie- en investeringsgoederen.
— Ontbinding van tijdreeksen in hun componenten volgens diverse methoden - Toepassing op enkele Belgische reeksen.
- Nr 11 — De nationale rekeningen van België 1953-1964 - Overzicht van de economische en sociale ontwikkeling.
- Nr 12 — Economische groei van provincies en taalstreken 1955-1963.
- Nr 13 — De nationale rekeningen van België 1953-1965.
- Nr 14 — Huidige stand van de regionale statistiek.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken.
— Regionale verdeling van het nationaal inkomen in 1961.
— Economische groei van de provincies en taalstreken van 1962 tot 1964.
- Nr 15 — Tewelkstelling en arbeidsvergoeding per industriële bedrijfstak in provincies en taalstreken van 1955 tot 1964.
- Nr 16 — De nationale rekeningen van België 1953-1966.
- Nr 17 — Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van de verstedelijking op 31 december 1961.
— Vergelijking der gezinsbudgetenquêtes gehouden bij arbeiders- en bediendengezinnen in 1961 en 1963.
- Nr 18 — Verdeling over provincies en taalstreken van de toegevoegde waarde per bedrijfstak en van het totaal binnenlands produkt - jaren 1965 en 1966.
— Regionale indexcijfers van de industriële produktie (basis 1964 = 100).
— Hervorming van het indexcijfer der kleinhandelsprizen.

(1) De nummers 1 tot en met 14 zijn verschenen onder de titel "Statistische en Econometrische Studiën".

- Nr 19 — De nationale rekeningen van België 1963-1967.
- Nr 20 — De nationale rekeningen van België 1965-1968.
- Nr 21 — De nationale rekeningen van België 1953-1969.
- Nr 22 — Input-output tabel van België voor 1965.
- Nr 23 — Economische groei van de provincies en taalstreken van 1965 tot 1968.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken - Jaren 1966 tot 1968.
- Nr 24 — Naar een uitbreiding van de nationale rekeningen.
- Nr 25 — De nationale rekeningen van België 1966-1970.
- Nr 26 — De bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1963-1970.
— De investeringen van de producenten-verdelers van elektriciteit : test van acceleratie- en de capaciteitshypotesen.
- Nr 27 — Indeling van de Belgische gemeenten in statistische sectoren.
— De industriële investeringen van de taalstreken van 1955 tot 1969.
— Input-output tabel 1965. Aanvullende gegevens over de beroepsbevolking per bedrijfstak.
- Nr 28 — De nationale rekeningen van België 1963-1971.
- Nr 29 — De woninghuurprijzen in 1970 en 1971.
- Nr 30 — Toegevoegde waarde per werknemer in de nijverheid van 1953 tot 1969.
— De industriële investeringen van de provincies van 1955 tot 1969.
- Nr 31 — Studie van enkele toepassingen met recurrentievergelijkingen.
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1963-1971.
- Nr 32 — Optimale afronding in de zin der kleinste kwadraten en volgens het schema van Makeham van een gedeelte van een sterftetabel over een bepaald leeftijdsinterval.
— Economische groei van provincies en taalstreken van 1966 tot 1971. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 33 — De nationale rekeningen van België 1965-1972.
- Nr 34 — Nationale rekeningen van België. Ramingen in prijzen van 1970 voor de periode 1953-1964.
— Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1965-1972.
- Nr 35 — Sterftetafels 1968-1972.
— Omtrent de afronding van een sterftetabel volgens het schema van Makeham.
- Nr 36 — De nationale rekeningen van België 1966-1973.
- Nr 37 — De keramische nijverheid van 1957 tot 1972.
— De groeven en aanverwante industrieën van 1955 tot 1972.
— De kleinijverheid van 1955 tot 1972.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1969 en 1970.
- Nr 38 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (I).
- Nr 39 — Analyse van de actuariële elementen voortvloeiend uit de afgeronde sterftetafels HS (1968-1972) HD (1968-1972) en HFR(1968-1972).
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1971. Leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 40 — De nationale rekeningen van België 1966-1974.
- Nr 41 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (II).
- Nr 42 — Sterftetafels per taalgebied 1968-1972.
— Enkele basisgegevens over de demografische ontwikkeling van België en zijn regio's.
— De woninghuurprijzen in 1973.

- Nr 43 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1966-1974.
- Economische groei van de provincies en taalstreken van 1970 tot 1974. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
 - Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1972. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
 - De industriële investeringen van de provincies en van de taalgebieden van 1970 tot 1974.
- Nr 44 — Omzet van de ondernemingen en hun aankopen van investeringsgoederen sinds 1 januari 1971, op grond van de aangiften inzake de belasting over de toegevoegde waarde.
- Nr 45 — De nationale rekeningen van België 1966-1975.
- Nr 46 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (III).
- Nr 47 — Bevolkingsramingen 1976-1985 voor het Rijk en zijn regio's.
- Sterftetafels volgens huwelijksstaat 1968-1973.
- Nr 48 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1966-1975.
- Vergelijking van alternatieve concentratiemaatstaven voor de industriële sectoren in België.
 - De gemiddelde procentuele verandering van een tijdreeks voor een bepaald tijdsinterval - Ideale coëfficiënt van Pesek. Toepassing op de economische groei en op de industriële investeringen van de taalstreken en van het Rijk van 1970 tot 1974.
- Nr 49 — Input-output tabel van België voor 1970.
- Nr 50 — Het gezinsbudgetonderzoek 1973-1974 (IV).
- Het gezinsbudgetonderzoek bij zelfstandigen 1973-1974.
- Nr 51 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken in 1973. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking op 31 december 1970.
 - Overwegingen met het oog op een optimaal gebruik van moniteurs bij de controles van de land- en tuinbouwteelt in België.
 - De personele inkomensverdeling in België : statische analyse.
 - De begrotingen van de gemeenten 1972-1975.
- Nr 52 — De nationale rekeningen van België 1967-1976.
- Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1967-1976.
- Nr 53 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1974. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Industriële concentratie in een open economie : de toestand in België.
- Nr 54 — De nationale rekeningen van België 1968-1977.
- Nr 55 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1975. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Economische groei van de provincies en gewesten van 1970 tot 1976. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 56 — De Belgische Stadsgewesten.
- Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1968-1977.
 - De Europese Sociale Rekeningen.
- Nr 57 — De nationale rekeningen van België 1970-1978.
- Nr 58 — Statistieken ten dienste van de bedrijven - Hun beschrijving en methodologie.
- Nr 59 — Nieuwe bevolkingsvooruitzichten (1976-2000) voor België, zijn gewesten en arrondissementen.
- Nr 60 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1976. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Economische groei van de provincies en gewesten - jaar 1977. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 61 — De nationale rekeningen van België 1970-1979.
- Nr 62 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1977. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1970-1979.

- Nr 63 — Negenhonderdduizend vreemdelingen in België. Weerspiegeling van de recente sociaal-economische evolutie en de grenslijging.
— Spreiding en relatiepatroon van de Belgische nederzettingen in 1980 (met kaart buiten tekst).
- Nr 64 — De nationale rekeningen van België 1970-1980.
- Nr 65 — Het bodemgebruik in België en de evolutie ervan sinds 1934 volgens de kadastrale gegevens.
- Nr 66 — Bijkomende karakteristieken van de economische ontwikkeling op grond van de nationale rekeningen 1979-1980.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1978. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 67 — De nationale rekeningen van België 1970-1981.
- Nr 68 — Lokalisatie en structuur van de Belgische landbouwproductie.
- Nr 69 — Kankermortaliteit in België 1960-1979 - Eerste analyse.
— Verloop van de industriële concentratie in België.
— Economische groei van de provincies en gewesten van 1975 tot 1979. Toegevoegde waarde en totaal produkt per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 70 — Input-output tabel van België voor 1975.
- Nr 71 — De nationale rekeningen van België 1971-1982.
- Nr 72 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten in 1979. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Indeling van de gemeenten in buurten voor de algemene volks- en woningtelling 1981.
- Nr 73 — De nationale rekeningen van België 1970-1983.
- Nr 74 — Regionale verdeling van de bedrijvigheid in de metaalverwerkende nijverheid in 1982 en 1983 volgens de maandstatistiek.
— Enige resultaten van de algemene woningtelling van 1 maart 1981.
— De buitenlandse handel van de B.L.E.U. in 1983.
- Nr 75 — Controleenquête over de vaststelling van fouten bij tellingen en de bepaling van de antwoordvariabiliteit. Landbouw- en tuinbouw-telling mei 1979 in België.
- Nr 76 — De nationale rekeningen van België 1975-1984.
- Nr 77 — Is er nog toekomst voor de volkstelling ?
— De buitenlandse handel van de B.L.E.U. in 1984.
- Nr 78 — De nationale rekeningen van België 1976-1985.
- Nr 79 — Economische groei van de provincies en gewesten van 1975 tot 1984.
- Nr 80 — Enkele gegevens over de evolutie van de beroepsbevolking van 1970 tot 1981.
- Nr 81 — De buitenlandse handel van de B.L.E.U. in 1986
— Regionale verdeling van de bedrijvigheid in de metaalverwerkende nijverheid in 1984 en 1985 volgens de maandstatistiek.
- Nr 82 — Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten, periode 1980-1983. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
- Nr 83 — De nationale rekeningen van België 1976-1986.
- Nr 84 — Input-output tabel van België voor 1980.
- Nr 85 — De nationale rekeningen van België 1976-1987.
- Nr 86 — Enkele gegevens uit de volkstelling van 1 maart 1981 over de geografische mobiliteit van de beroepsbevolking.
— Exportgerichtheid van de verschillende provincies en gewesten. Periode 1984-1985. Industriële leveringen aan het buitenland per bedrijfstak en geografisch gebied.
— Regionale verdeling van de bedrijvigheid in de metaalverwerkende nijverheid in 1986 en 1987 volgens de maandstatistiek.
- Nr 87 — Input-output tabel energie van België voor 1980.
- Nr 88 — De nationale rekeningen van België 1980-1988

